BDO-BENCHMARK
NEDERLANDSE
GEMEENTEN 2025

Sterk versnipperd landschap, gedeelde onzekerheid

Balanceren tussen overschotten en tekorten

INHOUD

3 Voorwoord

4 Feiten & cijfers

8 Conclusies & aanbevelingen

14
Interview **Hubert Bruls**
burgemeester Nijmegen

Financiële performance

16 Gemeenten met **> 100.000** inwoners

22 Gemeenten met **50.000-100.000** inwoners

29 Gemeenten met **25.000-50.000** inwoners

35 Gemeenten met **< 25.000** inwoners

28 Rondetafeldiscussie

42 Aanleiding, aanpak en verantwoording van het onderzoek

47 Branchegroep Overheid van BDO

41 Bekijk en vergelijk de scores van gemeenten met de **Analysetool**

Deze publicatie is zorgvuldig voorbereid en tot stand gekomen, maar is in algemene bewoordingen gesteld en bevat alleen informatie van algemene aard. De in deze publicatie opgenomen informatie kan komen uit algemeen verkrijgbare bronnen, zodat wij niet kunnen instaan of verantwoordelijk gehouden kunnen worden voor de juistheid, volledigheid en actualiteit van de gebruikte informatie en de wijze waarop deze informatie in de publicatie is verwerkt. Daarbij bevat deze publicatie geen advies voor concrete situaties, zodat uitdrukkelijk wordt afgeraden om zonder advies van een deskundige op basis van de informatie in deze publicatie te handelen, na te laten of besluiten te nemen. Voor het verkrijgen van een advies dat is toegesneden op uw concrete situatie, kunt u zich wenden tot BDO Accountants & Adviseurs of een van haar adviseurs. BDO Accountants & Adviseurs, de met haar gelieerde partijen en haar adviseurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor schade die het gevolg is van handelen, nalaten of het nemen van besluiten op basis van de informatie in deze publicatie. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op enige andere wijze, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

© BDO Januari 2025

Overschotten én tekorten

Het financiële landschap van gemeentelijk Nederland is meer dan ooit versnipperd, zo concluderen we op basis van deze Benchmark Nederlandse gemeenten 2025, waarin de resultaten van 2023 en de meerjarenbegrotingen 2024-2028 centraal staan. De 342 gemeenten hebben allemaal zo hun eigen manier om te anticiperen op het ravijn, lijkt het. Waar sommige gemeenten nog geen ombuigingen hebben verwerkt, hebben andere gemeenten wél al maatregelen getroffen. Ook zien wij dat gemeenten, al dan niet beperkt door financiële mogelijkheden, wisselend omgaan met het begroten van toekomstige (vervangings)investeringen. De verschillen tussen gemeenten zijn dan ook groot: een sterk versnipperd financieel landschap dus.

Bij de duiding van de rapportcijfers van individuele gemeenten moeten de onderlinge verschillen dit jaar extra in ogenschouw worden genomen. Voor de sector als geheel is een duidelijke trend waarneembaar: de impact van het ravijn vertaalt zich door naar de rapportcijfers; deze dalen gemiddeld flink ten opzichte van vorig jaar. Wat we ook zien, is dat de cijfers per ultimo 2023 er over de gehele linie nog goed uitzien.

Al met al hebben gemeenten in 2023 een positief resultaat gerealiseerd van € 1,7 miljard, en steeg het totale eigen vermogen naar € 41 miljard. Als we dieper inzoomen op de cijfers, zien we ook hier grote verschillen. Ongeveer een kwart van de gemeenten laat wel degelijk tekorten zien over 2023. Desalniettemin is het voor veel gemeenten nog balanceren tussen overschotten en tekorten. Waarom zou een gemeente bezuinigen als er jaarlijks geld overblijft? En waarom nu al bezuinigen terwijl er misschien nog een oplossing voor het ravijn komt? Begrijpelijke dilemma's. Tegelijkertijd moeten gemeenten anticiperen op een financieel minder gunstige toekomst. Wij denken dat gemeenten het nodige kunnen leren door hun begroting kritisch onder de loep te nemen.

Kortom, genoeg redenen om een blik te werpen op de cijfers en de wereld daarachter. Hiertoe organiseerden we ook dit jaar weer een rondetafeldiscussie met vertegenwoordigers van gemeenten, het Rijk, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG), en legden hen de eerste uitkomsten van de benchmark voor. Hun inzichten en ervaringen geven kleur en duiding aan de statistieken en laten zien dat achter de cijfers eigen verhalen schuilgaan.

Cijfers die overigens niet altijd duidelijk te lezen en interpreteren zijn. De kwaliteit van de begrotingen laat op dit punt regelmatig te wensen over, zo luidt een van onze conclusies dit jaar. Willen gemeenten echt grip krijgen op hun financiën, dan begint dat bij de basis: waar liggen onze prioriteiten, en een helder en eenduidig format voor de cijfers en begrotingen.

Marc Steehouwer
partner BDO Audit & Assurance
voorzitter branchegroep Overheid

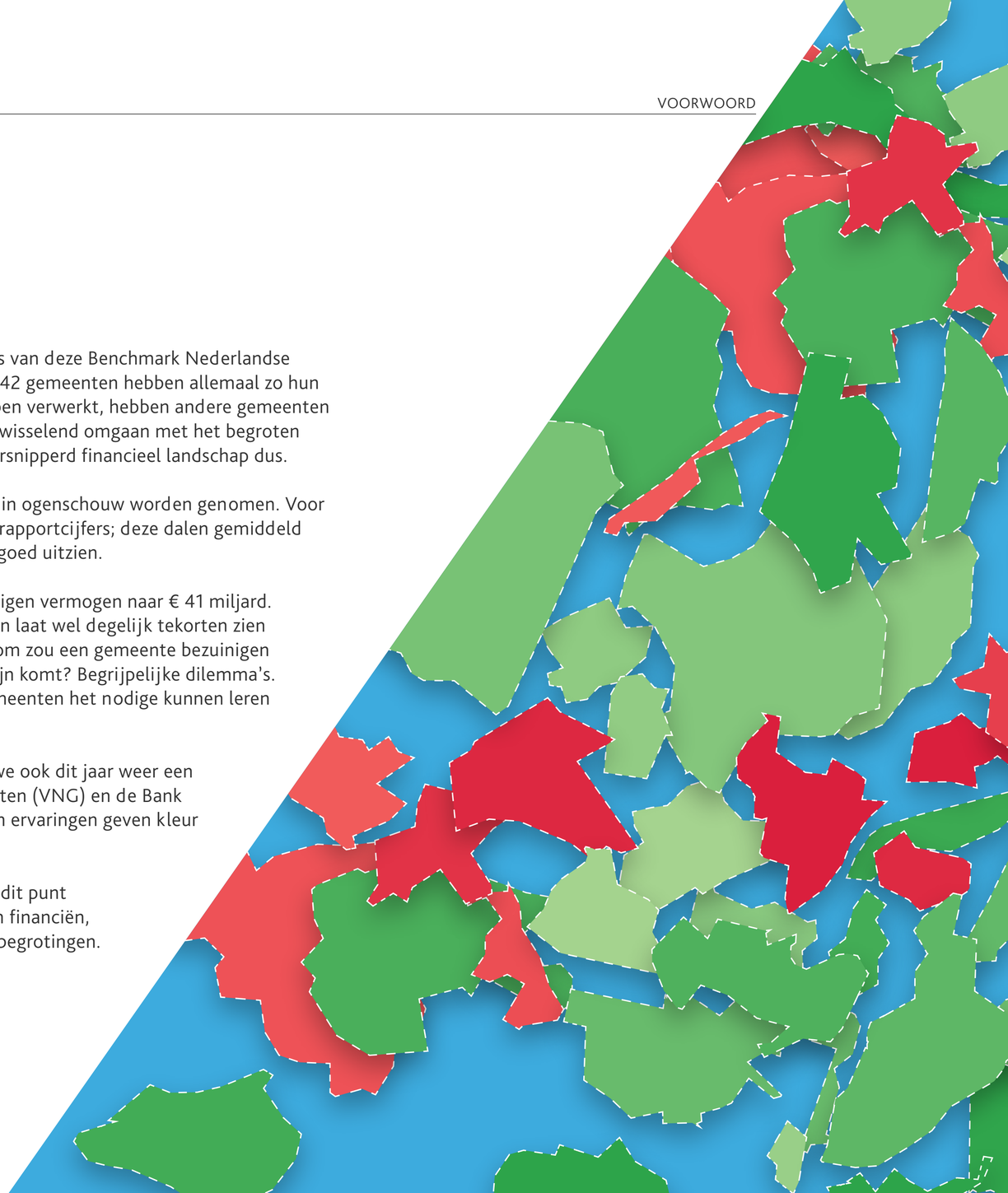

▶ **Ratio's begroting 2025 naar groottecategorie**

Groottecategorie	Solvabiliteits-ratio (%)	Nettoschuldquote gecorrigeerd (%)	Grond-exploitatie (%)	Structurele ex-ploitatieruimte (%)	Belasting-capaciteit (%)
Groot >100.000	31,33%	62,72%	6,91%	1,37%	101,28%
Middelgroot 50.000 - 100.000	31,78%	64,04%	5,32%	0,99%	97,87%
Middelklein 25.000 - 50.000	36,29%	50,62%	4,23%	1,38%	100,87%
Klein < 25.000	35,65%	55,51%	6,45%	1,08%	103,87%
Totaal	**34,78%**	**55,84%**	**5,42%**	**1,21%**	**101,35%**

Uitschieter

Voor 2025 worden vrijwel alle ratio's slechter ingeschat in vergelijking met de gerealiseerde resultaten van 2023. Vooral de nettoschuldquote springt hierbij in het oog: deze ligt in alle categorieën aanzienlijk hoger dan de gemiddelde schuldquote van 32% die in 2023 werd gerealiseerd.

Top 3 **Financieel meest gezonde gemeenten**

Groot >100.000

1	Rotterdam	670.610
2	Zwolle	133.141
3	's-Hertogenbosch	160.757

Middelgroot 50.000-100.000

1	Oss	94.634
2	Noordoostpolder	50.035
3	Amstelveen	95.014

Middelklein 25.000-50.000

1	Best	31.223
2	Huizen	41.193
3	Zaltbommel	30.385

Klein < 25.000

1	Valkenburg aan de Geul	16.431
2	Putten	24.978
3	Noord-Beveland	7.943

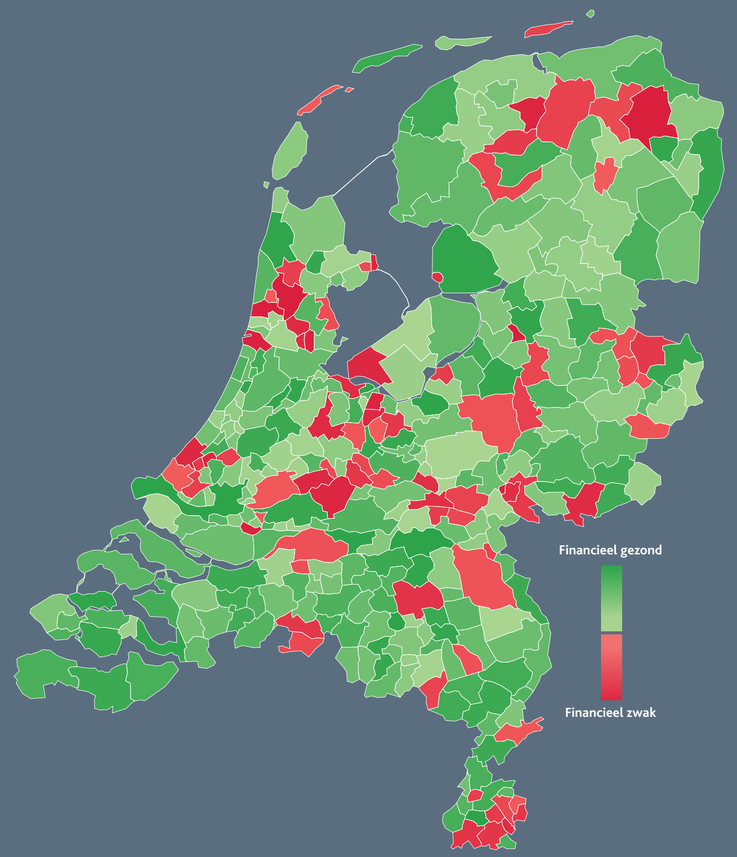

Ranking 2025
De **financiële gezondheid van de Nederlandse gemeenten over 2023** in één oogopslag. De kleuren op de kaart laten zien hoe elke gemeente scoort. Deze ranking is een optelsom van de resultaten 2023 en de begrotingen 2024-2028.

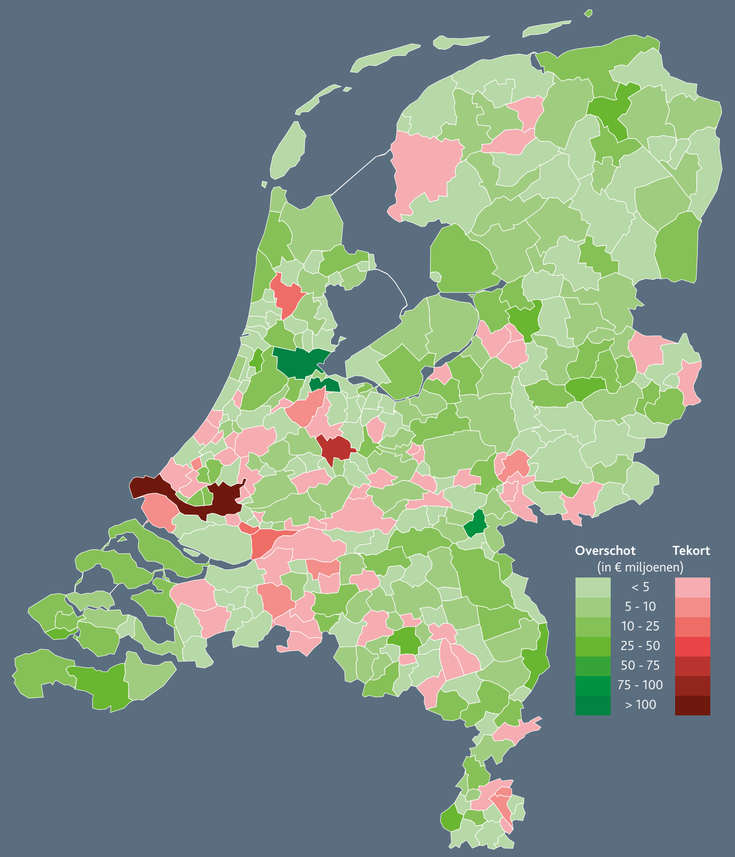

Resultaten 2023
Wanneer we de begrotingen buiten beschouwing laten en uitsluitend kijken naar de **resultaten van de Nederlandse gemeenten over 2023**, zien we een overwegend groen gekleurd landschap. Het totale resultaat over 2023 bedraagt € 1,7 miljard.

Top 3 **Financieel minst gezonde gemeenten**

Groot >100.000

1	Alkmaar	112.304
2	Almere	226.500
3	Den Haag	566.221

Middelgroot 50.000-100.000

1	Midden-Groningen	61.433
2	Velsen	69.241
3	Vijfheerenlanden	61.669

Middelklein 25.000-50.000

1	Castricum	36.366
2	Zwijndrecht	44.874
3	Achtkarspelen	28.226

Klein < 25.000

1	Hattem	12.624
2	Westervoort	15.151
3	Landsmeer	11.661

Hoe scoren de N
Wij onderzochte

Kengetallen toegelicht

Toelichting kengetallen

Solvabiliteit is een belangrijke graadmeter voor de financiële gezondheid van gemeenten en wordt berekend op basis van het eigen vermogen ten opzichte van de totale bezittingen van de gemeente. Hoe hoger de solvabiliteit, des te groter de buffer die gemeenten hebben om tegenvallers op te vangen. Een solvabiliteit lager dan 20% wordt beschouwd als meest risicovol.

De **nettoschuldquote** geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van de totale baten. Het geeft een indicatie van de mate waarin de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie drukken. Een laag percentage is veelal gunstig. Omdat bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal worden terugbetaald, wordt dit kengetal zowel berekend inclusief (gecorrigeerd) als exclusief de doorgeleende gelden. Een hogere schuldquote hoeft overigens niet per definitie een slecht teken te zijn. Een gemeente is immers een 'bestedingshuishouding'. Het hoofddoel is niet om zo veel mogelijk eigen vermogen dan wel middelen aan te houden en daar rendementen uit te halen, maar veel meer om de inkomsten optimaal in te zetten ten behoeve van betere voorzieningen voor de burgers en andere maatschappelijke baten.

Het kengetal **structurele exploitatieruimte** helpt mee om te beoordelen welke ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen. Het woord 'structureel' moeten we echter nuanceren, omdat incidentele overschotten positieve invloed kunnen hebben op de structurele exploitatieruimte.

De **grondexploitatieratio** geeft aan hoe groot de boekwaarde van de grondexploitaties is ten opzichte van de baten. Hoe minder grond een gemeente verkoopt, hoe hoger de grondpositie en hoe hoger de boekwaarde. Een grondexploitatie van 10% of hoger wordt beschouwd als kwetsbaar.

De **belastingcapaciteit** geeft aan hoe de mogelijkheid van een gemeente om belastingen te heffen zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. De belangrijkste belastingen die gemeenten heffen zijn de onroerendezaakbelasting op huizen en bedrijfspanden, en de riool- en afvalstoffenheffing. Als dit kengetal laag is, betekent het dat een gemeente meer inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven.

Solvabiliteit Nederlandse g
gemiddeld en naar grootte

uote Nederlandse gemeenten,
egorie (2010–2023)

Solvabiliteit
De gemiddelde solvabiliteit va
steeg ruim een half procent te
van 38,9% in 2022 naar 39,5% in 2023. De toename van de solvabiliteit is met name het gevolg van het overschot van € 1,7 miljard in de jaarrekeningen 2023.

zien we grote verschillen tussen gemeenten, variërend van 28% schuldquote (25.000 tot 50.000 inwoners) tot 45% (de grootste gemeenten).

ettoschuldquote
solvabiliteit van gemeenten stijgt
en op rij. De nettoschuldquote is nagenoeg gelijk gebleven. De verhouding tussen schulden en eigen vermogen is daarmee de afgelopen jaren gunstiger geworden.

▶ **Grondexploitatie (Grex) Nederlandse gemeenten, gemiddeld en naar groottecategorie** (2010–2023)

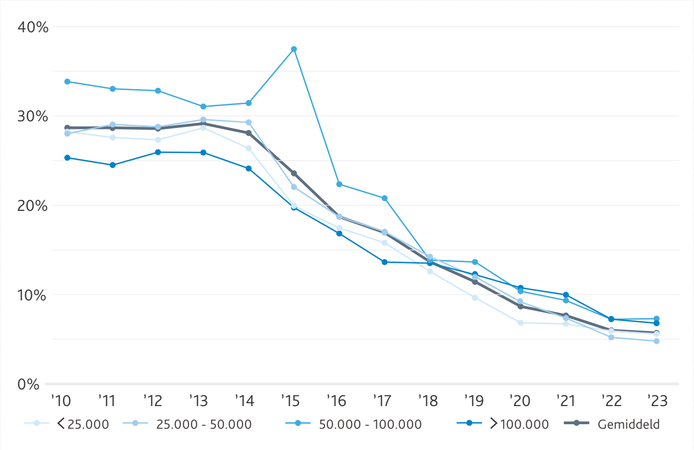

▶ **Structurele exploitatieruimte Nederlandse gemeenten, gemiddeld en naar groottecategorie** (2014-2023)

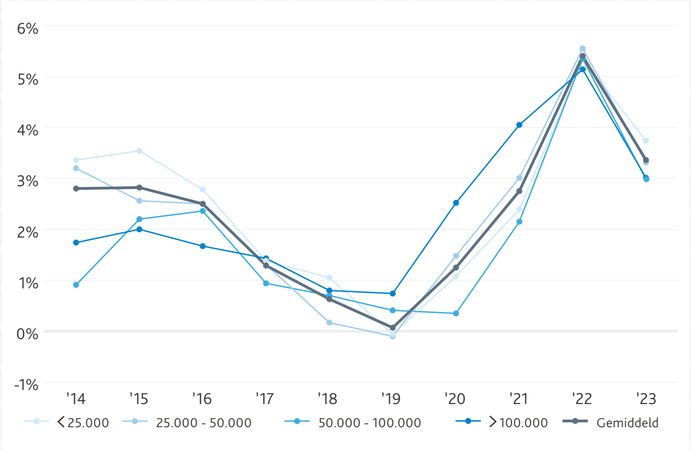

▶ **Belastingcapaciteit Nederlandse gemeenten, gemiddeld en naar groottecategorie** (2014-2023)

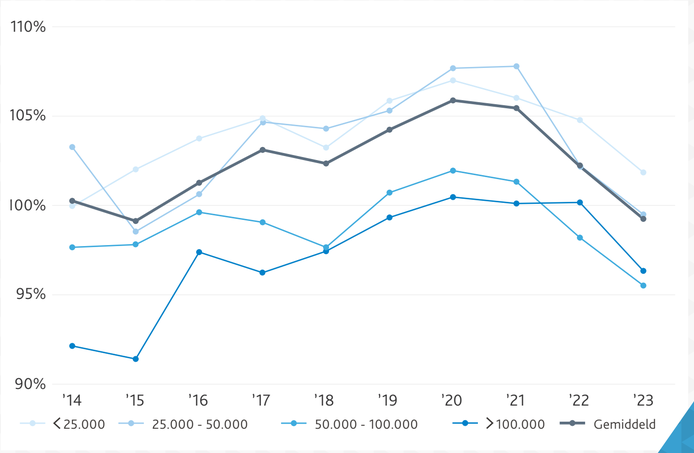

Grex (grondexploitatie)
Ondanks de bouwopgave van ons land, is de gemiddelde Grex-score ook in 2023 weer gedaald: van 6% in 2022 naar 5,7% in 2023. Deze daling vindt al plaats sinds 2013 en wordt mede veroorzaakt door de toename van de omvang van de begroting, waardoor het aandeel van de grex op het totaal kleiner is geworden.

Structurele exploitatieruimte
De structurele exploitatieruimte bedraagt in 2023 gemiddeld 3,4%. Ook dit jaar nog ruim boven de 0%, hetgeen volgens het Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader (GTK) het minst risicovol is. Deze relatief comfortabele structurele exploitatie-ruimte is het vooral het gevolg van de overschotten in 2023.

Belastingcapaciteit
De gemiddelde belastingcapaciteit van gemeenten bedroeg in 2023 99,3%. Een jaar eerder was dat hoger: 102,2%.

CONCLUSIES & AANBEVELINGEN

Conclusies

BDO legde wederom alle gemeenten langs de meetlat. Gemeenten hebben aanhoudend zorgen over het financiële perspectief. Over 2023 zijn de cijfers nog steeds positief. Toch daalt het rapportcijfer over de periode 2023-2028 per saldo verder: van een 7,4 naar een 6,8. Dat komt doordat de meerjarenbegrotingen van gemeenten een tekort laten zien. Het verhaal dat die begrotingen vertellen verschilt van gemeente tot gemeente. Het financiële landschap van gemeenten is daardoor meer versnipperd dan ooit.

▸ Rapportcijfer daalt
Het gemiddelde rapportcijfer van Nederlandse gemeenten is voor de periode 2023-2028 een 6,8. Over de periode 2022-2027 was dit nog een 7,4. Dit jaar ligt het aantal gemeenten dat een onvoldoende scoort bijna 10% hoger dan voorgaand jaar. Ondanks de gestegen solvabiliteit is het rapportcijfer gedaald. Dit heeft alles te maken met de effecten van de tekorten die gemeenten begroten over de periode 2024-2028. In totaal verwachten 76 gemeenten over deze vijf jaar per saldo een overschot van in totaal € 1,3 miljard. De overige 266 gemeenten voorzien daarentegen een tekort van circa € 5,2 miljard. Kortom, ook de financiële uitdagingen laten een versnipperd beeld zien.

▸ Uitblijven van oplossing leidt tot versnippering
De tekorten in de meerjarenbegroting hangen sterk samen met 'het ravijn'. Vanaf het moment dat in 2022 het ravijn in beeld kwam, zijn de verhoudingen tussen Rijk en gemeenten verscherpt. De discussie spitst zich toe op de balans tussen taken en middelen, en de kwaliteit van de interbestuurlijke verhoudingen. Ondertussen worstelen gemeenten met onzekerheid over het financiële toekomstperspectief door het uitblijven van een structurele en betere balans tussen taken en middelen. Vorig jaar zagen we dat de meeste gemeenten de oproep van de VNG hadden gevolgd en de tekorten zichtbaar maakten in hun begroting. Omdat een oplossing voor het ravijn tot nu toe uitblijft, bereiden gemeenten zich voor op ombuigingen. Daarbij kiezen ze hun eigen route. Een deel volgt nog steeds het VNG-advies, dat dit jaar ook aangeeft om voorbereidingen op ombuigingen te treffen. Andere gemeenten boeken nog te concretiseren taakstellingen in of hebben al oplossingen bepaald en verwerkt in de begroting. Dan zijn er nog gemeenten die nog geen maatregelen hebben voorbereid of deze alleen hebben genoemd. Ten slotte zijn er gemeenten die al eerder ombuigingen hebben verwerkt en gemeenten waar het ravijn niet direct leidt tot ombuigingen. De grondslag van de cijfers in de begrotingen 2025-2028 laat dan ook grote verschillen zien. Dat leidt tot een sterk versnipperd financieel beeld.

> 'Het gemiddelde rapportcijfer daalde van een 7,4 naar een 6,8'

▸ Enige financiële verlichting voor gemeenten, perspectief blijft onzeker
Het financiële perspectief van gemeenten wordt door de VNG voortdurend onder de aandacht gebracht bij het Rijk, zowel ambtelijk als bij de minister en de Tweede Kamer. De boodschap van de VNG vindt een luisterend oor bij het Rijk, maar het ravijnjaar is er niet mee verdwenen. Wel is door onder andere de afschaffing van de opschalingskorting en het terugdraaien van een deel van de bezuiniging op jeugdzorg enige financiële verlichting voor gemeenten ontstaan.

Gemeenten kijken ondertussen uit naar de resultaten van het onderzoek dat de deskundigencommissie heeft uitgevoerd naar de jeugdzorg en de haalbaarheid van de Hervormingsagenda Jeugd. De onderzoekresultaten gaan onder andere over de financiële houdbaarheid van het huidige stelsel. De steeds maar oplopende kosten vormen een belangrijk deel van de financiële zorgen van gemeenten.

Kabinetsplannen: veel nieuwe taken, compensatie blijft uit

Het regeerakkoord van het nieuwe kabinet bevat veel plannen die impliciet rekenen op een actieve rol van gemeenten. Voor-alsnog blijft structurele compensatie hiervoor echter uit.

Bestaanszekerheid en koopkracht

Het nieuwe kabinet zet de verbetering van de (gemeentelijke) schuldhulpverlening voort, met een focus op het aanpakken van problematiek bij de bron. Ook de stelselherziening van de kinderopvang – waarbij opvang voor werkende ouders vrijwel gratis wordt en de financiële verantwoordelijkheid bij de instellingen komt te liggen – wordt doorgezet. Stapsgewijs werkt het kabinet aan verbeteringen in de sociale zekerheid, fiscale regelingen en toeslagen, zodat werken meer loont. Daarnaast komt er nieuwe wetgeving voor een hervorming van het toeslagen- en belastingstelsel.

Woningbouw moet structureel omhoog

Het nieuwe regeerakkoord bevat diverse maatregelen die gemeenten rechtstreeks raken, bijvoorbeeld op het gebied van woningbouw. Zo is er recentelijk een Woontop georganiseerd, waarbij de rijksoverheid, pensioenfondsen, woningcorporaties, sociale partners, gemeenten en provincies samenkwamen om bindende afspraken te maken voor structurele verhoging van de woningbouw. Daarnaast wil het kabinet meer grond vrijmaken voor woningbouw, vergunningprocedures versnellen en de mogelijkheden verruimen voor herbestemming van bestaande gebouwen.

Meer grip op asiel en migratie

Het volledige asiel- en migratiestelsel wordt grondig hervormd, met als doel de instroom van vreemdelingen zoveel mogelijk te beperken. Via een uitgebreid pakket aan maatregelen, waar ook gemeenten mee aan de slag moeten, moet dit plan worden gerealiseerd.

SPUKs (2009-2023)

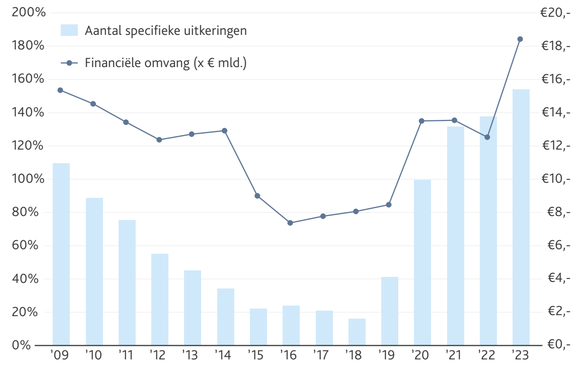

SPUKs en SiSa

Gemeenten en provincies kunnen extra geld krijgen om specifiek beleid van de rijksoverheid uit te voeren. Dit zijn specifieke uitkeringen (SPUKs). De verantwoording over de besteding van dit geld verloopt via de SiSa-systematiek (Single information, Single audit). Het goede nieuws voor veel gemeenten is dat SPUKs voortaan vooral zijn ondergebracht bij de algemene uitkering. In het hoofdlijnenakkoord stond nog dat alle SPUKs zouden verdwijnen, maar dat werd in de miljoenennota afgezwakt. Niet alle, maar een deel van de SPUKs komt te vervallen. Voor iedere SPUK afzonderlijk wordt nu bekeken of deze wel of niet kan verdwijnen. Daardoor hoeven gemeenten minder SPUK-uitgaven te verantwoorden en is er minder controle nodig. Dat scheelt inzet en kosten, zo luidt de gedachte. Geld dat overblijft, hoeft bovendien niet terug. Keerzijde is wel dat het Rijk van plan is om de SPUKs met 10% te korten. Een heldere onderbouwing hiervoor ontbreekt vooralsnog, waardoor het voor gemeenten onduidelijk is of het terugdringen van het aantal SPUKs hen daadwerkelijk iets gaat opleveren.

Energietransitie

Ook op het gebied van klimaat en energietransitie hebben gemeenten de nodige taken op hun bord liggen. Gemeenten staan onder meer voor de opgave om in 2050 de volledige gebouwde omgeving aardgasvrij te maken. Dat moet gebeuren onder de nieuwe Energiewet, die de huidige Elektriciteitswet en Gaswet vervangt. Vanuit hun regierol binnen de energietransitie krijgen gemeenten onherroepelijk te maken met de implementatie van onderdelen van deze wet.

Disbalans tussen opgaven en middelen

Kortom, het kabinet presenteert een reeks nieuwe plannen waarmee gemeenten aan de slag moeten en waarvoor zij verantwoordelijkheden krijgen toebedeeld. Maar compensatie voor de uitvoering van deze plannen blijft vooralsnog uit, en wordt ook niet expliciet genoemd in de kabinetsplannen. Daarmee is en blijft er een disbalans tussen de (extra) opgaven en middelen voor gemeenten. Een disbalans die eerder toeneemt dan kleiner lijkt te worden.

In de eerste plaats de stijging van baten in de vorm van de ozb, leges, parkeertarieven, enzovoorts. Daarnaast grijpen gemeenten in met financieel-technische maatregelen als het verlengen van afschrijvingstermijnen en 'realistisch ramen'. Ten slotte zien we dat gemeenten snijden in de kosten van dienstverlening en voorzieningen, en taakstellingen opleggen aan gemeenschappelijke regelingen en de eigen organisatie. Het algehele beeld is dat de verschraling is ingezet, terwijl tegelijkertijd inwoners, bedrijven en bezoekers geconfronteerd worden met hogere lasten.

'Opvallend is dat veel gemeenten geen toelichting geven op hoogte en haalbaarheid van de taakstellingen in de begroting'

▶ Taakstellingen niet altijd onderbouwd
Gemeenten nemen taakstellingen op in de begroting als duidelijk is waar besparingen gerealiseerd moeten worden. Vaak blijft echter onduidelijk hoe deze uitgevoerd zullen worden. Opvallend is dat veel gemeenten in hun begroting geen toelichting geven op de hoogte en haalbaarheid van de taakstellingen. Hierdoor ontstaat onzekerheid in het gepresenteerde begrotingssaldo.

▶ Positief neveneffect ravijn: meer inzicht
Gemeenten die zich voorbereiden op ombuigingen investeren veelal in het verkrijgen van meer inzicht in hun taken, opgaven, ambities, inkomsten en uitgaven. Of dat nu is door benchmarking, historische analyses, realistisch begroten of zero based begroten, het resultaat is dat meer inzicht ontstaat voor medewerkers, college en raad. Als gemeenten er in slagen deze inzichten te borgen is dat een positief neveneffect van de het ravijn.

▶ Begrotingen slecht leesbaar
Het lezen van gemeentebegrotingen leert dat begrotingen in de opzet en informatiewaarde flink van elkaar verschillen. Bij een deel van de begrotingen vragen wij ons af of de essentie van de cijfers en de toelichtingen voor raadsleden voldoende duidelijk zijn. Vooral nu voorzieningen onder druk staan en lasten worden verhoogd, zouden wij juist verwachten dat dit verhaal voor de gemeenteraad in heldere bewoordingen in de begroting staat.

▶ Realistisch begroten blijft een uitdaging
Ook over 2023 blijkt weer dat gemeenten meer overhouden dan aanvankelijk was geraamd. Pas laat in het jaar kregen gemeenten van het gemeentefonds alsnog meer geld. Daarnaast is sprake van planningsoptimisme, het lukt gemeenten niet om alle plannen te realiseren. Planningsoptimisme hangt samen met het ambitieniveau en het vermogen om ambities te kunnen realiseren. Ook vertragingen bij vergunningverlening of afhankelijkheid van derden zijn factoren die leiden tot achterblijvende uitgaven. Dit kan ook externe oorzaken hebben, zoals vergunningverlening of afhankelijkheid van derden. Kortom, niet alle inkomsten en uitgaven zijn even goed voorspelbaar. Dat maakt het voor gemeenten een uitdaging om hun begroting binnen de eigen invloedssfeer realistisch op te stellen.

▶ Gemeenteraadsverkiezingen
De gemeenteraadsverkiezingen in maart 2026 beloven spannend te worden. We verwachten dat de lokale financiële positie en ombuigingen een belangrijke rol zullen spelen in de aanloop naar de verkiezingen. Na de verkiezingen zullen nieuwgekozen raden en colleges voor keuzes staan: ze moeten nog besluiten nemen, de plannen van hun voorgangers uitvoeren, of juist herzien. Dit maakt de periode na 2026 direct uitdagend.

Aanbevelingen

Welke lessen kunnen gemeenten trekken uit de huidige situatie? Deze vraag staat centraal bij onze aanbevelingen.

▸ Focus minder op geld en meer op inhoud
Begroten is het verdelen van schaarste en dus moeten gemeenten per definitie prioriteiten stellen. Daarom is het zinvol om eerst naar de inhoud te kijken en dan pas naar de financiën. Met name als het gaat om ambities en opgaven speelt het beschikbare geld vaak een doorslaggevende rol. Idealiter zouden de doelen die een gemeente wil bereiken leidend moeten zijn. Dit vraagt om een andere aanpak bij het opstellen van de begroting. Neem niet langer klakkeloos de optelsom van doorgeschoven ambities, lopende projecten, nieuwe plannen en nieuwe wetgeving over. Laat de begroting aansluiten bij een duidelijke prioritering van ambities en opgaven. Kortom: bepaal eerst de agenda en kijk ook meteen of deze past bij de grenzen van de uitvoeringskracht van de gemeente.

▸ Investeer in sturingskracht om tot meer uitvoeringskracht te komen
Gemeenten hebben niet alleen een financiële uitdaging, maar ook een uitdaging als het gaat om capaciteit. Meer geld is op zichzelf geen oplossing. Gemeenten moeten beter leren prioriteren, maar dat is uitdagend in een omgeving waarin gemeentebesturen zelf ambitieus zijn en tegelijkertijd steeds meer taken vanuit het Rijk krijgen toebedeeld. Dus is leiderschap gevraagd, van bestuurders en ambtelijke top. Leiderschap om tot prioriteiten te komen en leiderschap om de organisatie aan te sturen langs deze prioriteiten. En leiderschap om te sturen dat bepaalde zaken even geen prioriteit hebben. Het vermogen om te prioriteren en de organisatie en het geld te richten naar deze prioriteiten noemen we sturingskracht. Hieruit volgt meer uitvoeringskracht, omdat duidelijk is wat wel en geen prioriteit heeft en de schaarse capaciteit gericht wordt ingezet.

> ‘Begroten betekent prioriteiten stellen door eerst inhoudelijk keuzes te maken en daarna financieel bij te sturen’

Dit vergroot de kans dat de prioriteiten daadwerkelijk worden gerealiseerd, dat geeft ook meer duidelijkheid geeft voor de inwoners. Financieel is de bijvangst dat door minder overprogrammering de begroting kan worden ontlast.

▸ Benut reserves om het ravijn te overbruggen
‘De gesprekken tussen de VNG en het demissionair kabinet en het Rijk zijn nog gaande. Mogelijk komt er een oplossing, daarom vindt de VNG het niet opportuun om nu al bezuinigingen in gang te zetten’, zo luidde het advies van de VNG. Wij onderkennen het dilemma van bezuinigen in een context van onzekerheid, zoals de VNG aangeeft. Daarnaast hebben gemeenten de afgelopen jaren vaak aanzienlijke overschotten laten zien in hun jaarrekeningen. Desondanks vinden wij dat gemeenten actie moeten ondernemen, maar daarbij wél genoeg tijd moeten nemen om de juiste maatregelen uit te werken en te implementeren.

Veel gemeenten hebben deze tijd ook, omdat ze vrije reserves hebben waarmee ze het ravijn deels kunnen overbruggen totdat deze maatregelen geëffectueerd zijn, en er meer duidelijkheid is rondom financiering vanuit het Rijk. Ga hierover het gesprek aan met de toezichthouder in de vorm van de provincie, zij heeft aangegeven dat inzet van reserves onder voorwaarden mogelijk is.

▸ Hou bij ombuigingen de korte en de lange termijn in het oog

Gemeenten passen bij de ombuigingen die ze in de begroting presenteren veelvuldig de kaasschaafmethode toe, in combinatie met lastenverhogingen, financieel-technische maatregelen en taakstellingen. Dat zijn maatregelen met een kortetermijnfocus, ze leiden snel tot een financieel resultaat, wat in zekere zin gunstig is. Wat we nog weinig zien is een koppeling van keuzes aan een langere termijnvisie, bijvoorbeeld transfomatie van dienstverlening of de wijze waarop deze is georganiseerd.
De langere termijn is sowieso belangrijk om in het oog te houden, omdat bepaalde ombuigingen, zoals het verlengen van afschrijvingstermijnen, het versoberen van onderhoud of sociale en welzijnsvoorzieningen, nadelige (financiële) effecten kunnen hebben op termijn.

▸ Investeer in batenmanagement

Het besluiten over het inboeken van taakstellingen en ombuigingen in de begroting is complex proces. Het daadwerkelijk realiseren van deze resultaten is vaak nog lastiger. Effectief batenmanagement is daarbij essentieel: gericht sturen op het gewenste resultaat, inclusief het beoogde effect, de financiële omvang, en de tijdsplanning. Gemeenten moeten streven naar een gebalanceerde mix van makkelijk realiseerbare ombuigingen en maatregelen die meer tijd en middelen vergen. Hierbij is het belangrijk onderscheid te maken tussen tussen ombuigingen die binnen de directe invloed van de gemeente vallen en maatregelen waarbij de medewerking van externe partijen noodzakelijk is.

‘Bij ombuigingen ontbreekt vaak de koppeling aan een langere termijnvisie’

▸ Kwaliteit van begrotingen moet omhoog

De informatiewaarde van gemeentebegrotingen varieert behoorlijk. Ons advies is om hierover het gesprek met de gemeenteraad aan te gaan en de essentie van de begroting in toegankelijke bewoording en heldere tabellen samenvattend uiteen te zetten. Vermijd onnodige constructies, zoals een beleidsarme primaire begroting en een aparte beleidsbegroting die tegelijk als eerste begrotingswijziging naar de gemeenteraad wordt gestuurd voor behandeling en vaststelling.

▸ Provincies: blijf kritisch op begrotingen

Omdat de gemeentelijke begrotingen op verschillende manieren worden ingericht en opgebouwd, zegt het bedrag onderaan de streep niet altijd alles. Voor de lezer en ook voor het provinciaal toezicht is het daarom belangrijk om te weten welke uitgangspunten een gemeente hanteert. In hoeverre zijn ombuigingen ingerekend? Hoe wordt de verwachte kostenstijging in het sociaal domein meegenomen? En hoe groot zijn de verwachte toekomstige (vervangings)investeringen? Het Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader 2020 (GTK 2020) zou dan ook kunnen worden aangevuld met een aantal specifieke ‘checkpunten’.

HUBERT BRULS, BURGEMEESTER NIJMEGEN

‘Banden met het Rijk doorsnijden’

De Nijmeegse burgemeester Hubert Bruls vindt dat gemeenten zelf hun inkomsten moeten kunnen organiseren. ‘We zijn te afhankelijk van het Rijk. Daardoor gaan debatten vaak over geld en niet over de inhoud.’

‘Het gaat bij gemeenten voornamelijk over geld en te weinig over de inhoud’, zo liet u in 2022 tijdens uw afscheidsinterview bij de VNG weten. Vindt u dat nog steeds?
‘Absoluut. De financiële druk op gemeenten is groot, maar ook al was dit niet zo, dan zou het nog vooral over geld gaan. Dat komt omdat gemeenten financieel afhankelijk zijn van het Rijk. Debatten gaan dan vooral daar over.’

Wat moet er volgens u veranderen?
‘Gemeenten moeten vooral kijken naar wat ze willen. Ze mogen wat autonomer optreden en staan voor hun politieke prioriteiten. Verder is de oplossing heel simpel: de banden met het Rijk moeten worden doorgesneden. Als we zelfstandige gemeenten willen hebben, dan moeten deze ook een eigen belastinggebied toegekend krijgen, zodat ze eigen inkomsten kunnen genereren. “No representation without taxation”, zeiden de Britse kolo-

LEGENDA
- Gemeente
- Inwoners (1-1-2024/CBS)
- Positie
- Solvabiliteit
- Netto-/gecorrigeerde schuldquote
- Grondexploitatie (Grex)
- Structurele exploitatieruimte
- Belastingcapaciteit
- Begrotingssaldi/ eigen vermogen

nisten al tijdens de Amerikaanse revolutie. Dat houdt wat mij betreft nog steeds stand.'

Hoe gaat Nijmegen om met het naderende ravijn?
'We kiezen voor bezuinigingen. Dat is beter dan kunstgrepen uithalen door bijvoorbeeld – zoals de VNG voorstelt – niet alvast aan de slag te gaan met bezuinigen. Dan kunnen gemeenten straks aan het Rijk laten zien dat de inkomsten niet dekkend zijn. Maar daarmee stel je je als gemeente enorm afhankelijk op.'

Hoe diep gaan die bezuinigingen in uw gemeente?
'Nou, dat is toch vrij beperkt. Dat gaat om een paar miljoen euro op een begroting van 1 miljard. Dat gaat nergens over. Die 1 miljard is nu eenmaal voor het grootste deel gebonden aan de Rijksregels. En dus hebben we maar beperkte regelruimte. Ook als het om bezuinigingen of belastingverhogingen gaat.'

Op welk onderdeel bezuinigt uw gemeente het meest?
'Dat is toch wel het sociaal domein, en dan met name jeugdzorg en de Wmo. We werken nu met een andere systematiek. Dat is spannend, maar het werkt wel. Sinds we hiermee startten in 2013 hebben we al een paar miljoen bezuinigd. Het ravijn pakt bij ons dan ook minder heftig uit. Temeer omdat we een hoge uitkering krijgen uit het gemeentefonds.'

Wat is daar de reden van?
'Omdat we een groeigemeente zijn. We groeien elk jaar met een paar duizend inwoners. Dat doen we overigens op eigen kracht. Dat betekent dat we moeten investeren in paspoortverstrekking, riooluitbreiding, enzovoorts. "It's happening here."'

Bent u voor of tegen het tijdelijk inzetten van het eigen vermogen van uw gemeente om tekorten te dichten?
'Dat zou wat mij betreft zeker kunnen. Wij hebben tenslotte

'We hebben maar beperkte regelruimte als het om bezuinigingen of belastingverhogingen gaat'

veel eigen vermogen. Maar het moet een bescheiden deel zijn. We hebben namelijk voor enkele honderden miljoenen belegd in grondexploitaties en hebben dus een stevige reserve nodig. Zo moesten we twee jaar geleden tientallen miljoenen verlies nemen op onze grond. Het jaar daarna plusten we trouwens weer flink, het is behoorlijk volatiel.'

Welke uitdagingen ziet u de komende jaren voor uw gemeente?
'Er zitten om te beginnen grenzen aan onze economische groei. Over een paar jaar hebben we bijvoorbeeld geen vierkante meter bedrijfsgrond meer. Verder zien we dat het ontwikkelen van grond steeds duurder wordt en langer duurt. Er is vooral een tekort aan personeel. Dat merken we overigens op alle domeinen. We hebben jaarlijks geld over dat we niet hebben kunnen uitgeven. Dat gaan we dus meenemen in de begroting door simpelweg een realistische investeringsagenda te maken. Dat levert bezuinigingen op die we dus eigenlijk niet echt voelen. Daar tegenover staat natuurlijk wel dat het voorzieningenniveau afneemt.'

Tot slot. Wat zou u andere gemeenten willen adviseren?
'"Keep your eye on the ball" en opereer vanuit eigen kracht. En als het Rijk rond sinterklaastijd weer met strooigoed komt, kun je ook "nee" zeggen als je dat geld eigenlijk niet nodig hebt.'

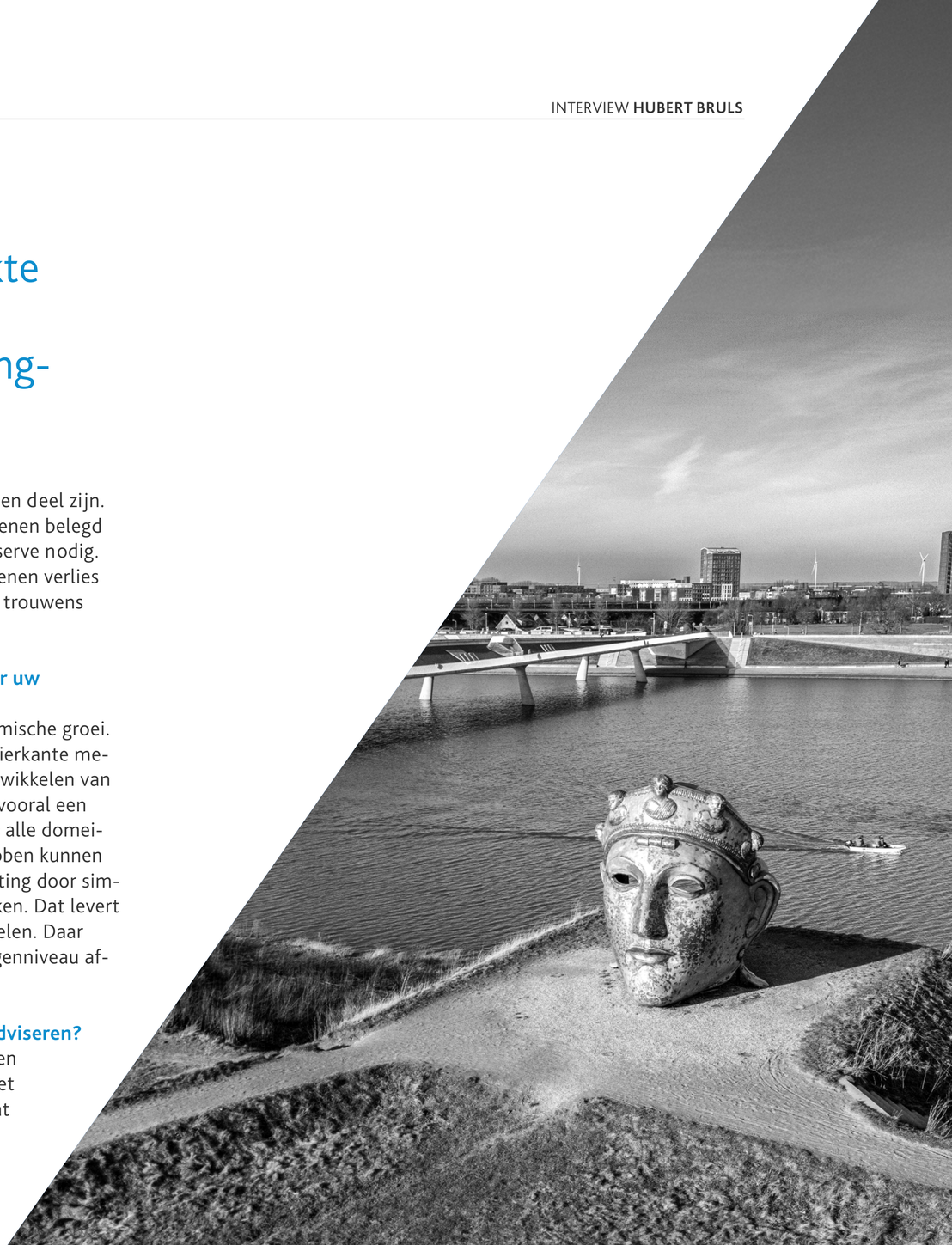

FINANCIËLE PERFORMANCE

Gemeenten met > 100.000 inwoners

- KENGETALLEN
  - Solvabiliteit
  - Nettoschuldquote
  - Grondexploitatie
  - Structurele exploitatieruimte
  - Belastingcapaciteit
- (BEGROTE) RESULTATEN
- RANKING

> 100.000 INWONERS

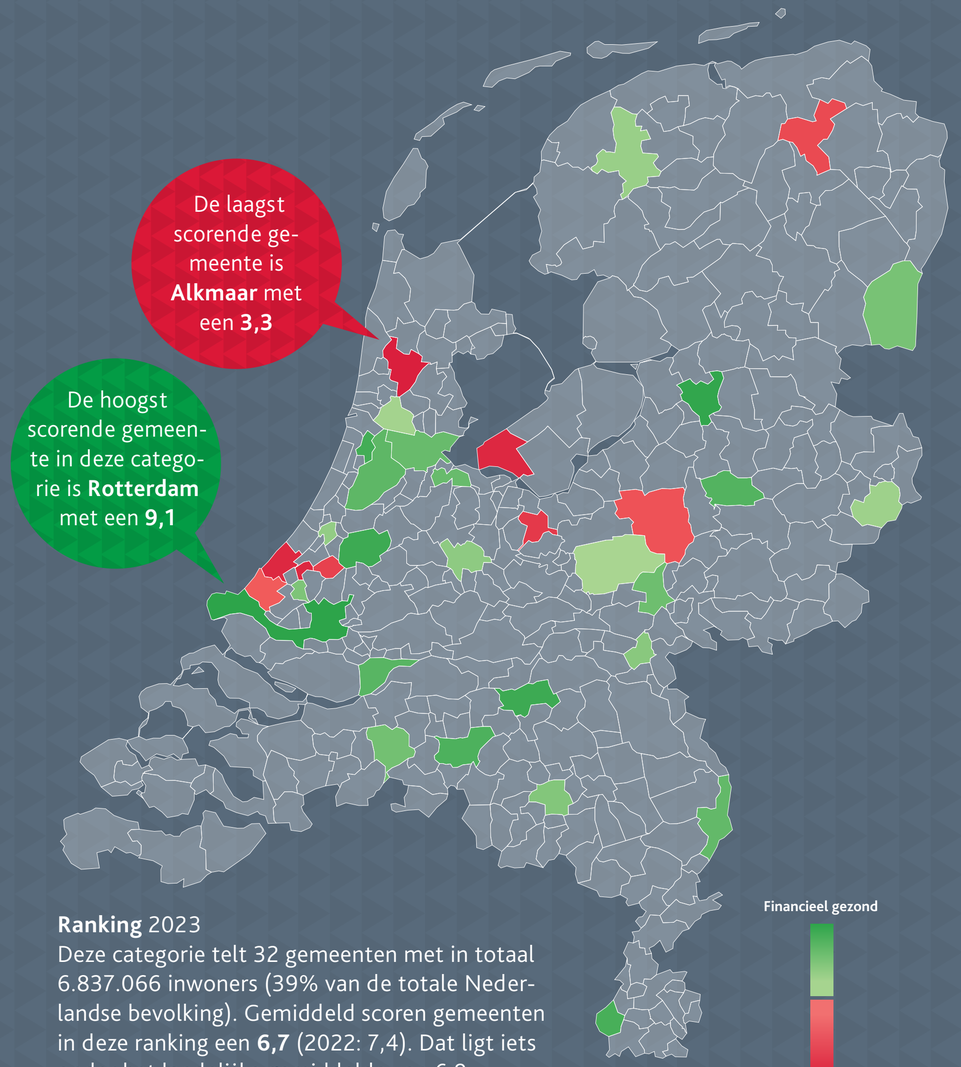

Ranking 2023
Deze categorie telt 32 gemeenten met in totaal 6.837.066 inwoners (39% van de totale Nederlandse bevolking). Gemiddeld scoren gemeenten in deze ranking een **6,7** (2022: 7,4). Dat ligt iets onder het landelijke gemiddelde van 6,8.

Financieel gezond
Financieel zwak

Resultaten 2023
Het totale resultaat 2023 in deze categorie is € 306 miljoen. 24 van de 32 gemeenten in deze categorie rapporteren een overschot van in totaal **€ 595 miljoen**, vorig jaar waren dat nog 27 gemeenten met **€ 1,6 miljard**.

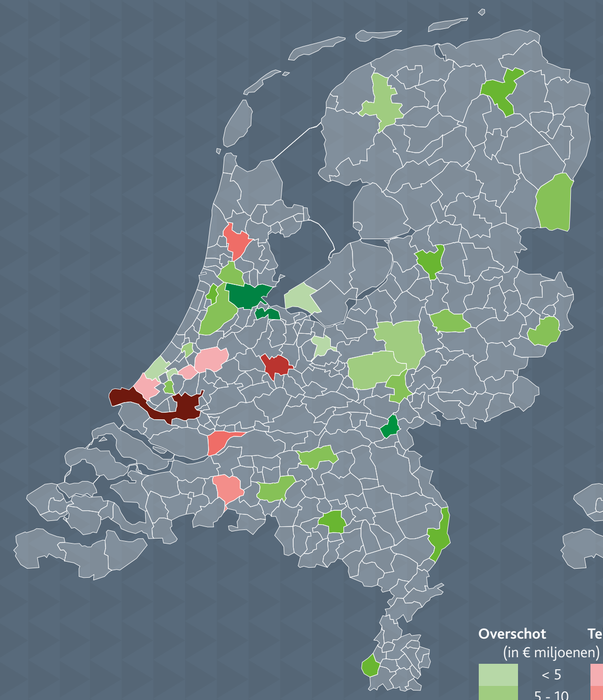

Begroting 2024-2028
De gemeenten in deze categorie begroten per saldo voor 2025 en 2026 tekorten, maar laten in de twee jaren daarna overschotten zien.

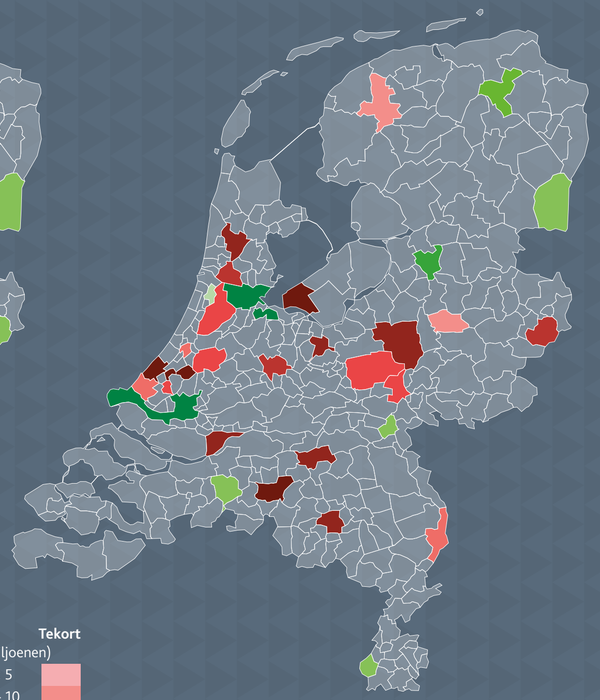

Overschot Tekort
(in € miljoenen)
< 5
5 - 10
10 - 25
25 - 50
50 - 75
75 - 100
> 100

Toelichting kengetallen

Solvabiliteit is een belangrijke graadmeter voor de financiële gezondheid van gemeenten en wordt berekend op basis van het eigen vermogen ten opzichte van de totale bezittingen van de gemeente. Hoe hoger de solvabiliteit, des te groter de buffer die gemeenten hebben om tegenvallers op te vangen. Een solvabiliteit lager dan 20% wordt beschouwd als meest risicovol.

De **nettoschuldquote** geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van de totale baten. Het geeft een indicatie van de mate waarin de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie drukken. Een laag percentage is veelal gunstig. Omdat bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal worden terugbetaald, wordt dit kengetal zowel berekend inclusief (gecorrigeerd) als exclusief de doorgeleende gelden. Een hogere schuldquote hoeft overigens niet per definitie een slecht teken te zijn. Een gemeente is immers een 'bestedingshuishouding'. Het hoofddoel is niet om zo veel mogelijk eigen vermogen dan wel middelen aan te houden en daar rendementen uit te halen, maar veel meer om de inkomsten optimaal in te zetten ten behoeve van betere voorzieningen voor de burgers en andere maatschappelijke baten.

Het kengetal **structurele exploitatieruimte** helpt mee om te beoordelen welke ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen. Het woord 'structureel' moeten we echter nuanceren, omdat incidentele overschotten positieve invloed kunnen hebben op de structurele exploitatieruimte.

De **grondexploitatieratio** geeft aan hoe groot de boekwaarde van de grondexploitaties is ten opzichte van de baten. Hoe minder grond een gemeente verkoopt, hoe hoger de grondpositie en hoe hoger de boekwaarde. Een grondexploitatie van 10% of hoger wordt beschouwd als kwetsbaar.

De **belastingcapaciteit** geeft aan hoe de mogelijkheid van een gemeente om belastingen te heffen zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. De belangrijkste belastingen die gemeenten heffen zijn de onroerendezaakbelasting op huizen en bedrijfspanden, en de riool- en afvalstoffenheffing. Als dit kengetal laag is, betekent het dat een gemeente meer inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven.

Klik op de grafiek voor meer categorieën

Solvabiliteit Nederlandse gemeenten, gemiddeld en naar groottecategorie (2010–2023)

vermogen. Opvallend is dat de algemene reserve, ofwel het vrij besteedbare deel van het eigen vermogen waarbij de bestemmingsreserve buiten beschouwing blijft, per groottecategorie flink

aan personeel en materialen zijn daar debet aan. Hierdoor zien we weliswaar een positief financieel resultaat, maar tegelijkertijd hebben gemeenten hun burgers niet dat kunnen bieden wat ze voor ogen hadden. Deze gemeenten begroten voor 2025 overigens een lagere solvabiliteit van 31,3%.

Kengetallen toegelicht

‘De structurele exploitatieruimte van gemeenten in deze categorie daalde fors, van 5,1% in 2022 naar 3% in 2023’

Nettoschuldquote
De nettoschuldquote voor deze categorie is met 45,9% vergelijkbaar met vorig jaar. Opvallend is dat op basis van de begrotingen in 2025 een schuldquote van 63% wordt verwacht. Deze ligt dus veel hoger dan wat deze categorie gemeenten over 2023 hebben gerealiseerd. Deze lagere gerealiseerde schuldquote hangt samen met de bredere constatering dat gemeenten niet in staat zijn alle plannen uit te voeren zoals begroot of gepland. Dit planningsoptimisme leidt in de praktijk vaak tot een minder oplopende schuldquote dan begroot.

Grondexploitatie (Grex)
Opvallend is dat de Grex-ratio ook voor deze categorie gemeenten verder afneemt: van 7,25% in 2022 naar 6,8% in 2023. Grote gemeenten beschikken dus ook in 2023 over minder grondposities, terwijl Nederland voor een enorme bouwopgave staat en de woningmarkt hooggespannen is. Langdurige vergunningtrajecten, de stikstofproblematiek en een tekort aan personeel en materialen leiden ertoe dat bouwprojecten moeizaam van de grond komen. Grote gemeenten hebben bovendien relatief weinig ‘armslag’ als het gaat om het vinden van extra bouwgronden binnen hun grenzen. Veel is al bestemd en bebouwd. Dit alles maakt duidelijk dat het realiseren van de woningbouwopgave allesbehalve eenvoudig is. Overigens verwachten deze gemeenten in 2025 een vergelijkbare Grex-ratio van 6,9%.

▶ **Nettoschuldquote Nederlandse gemeenten, gemiddeld en naar groottecategorie** (2010–2023)

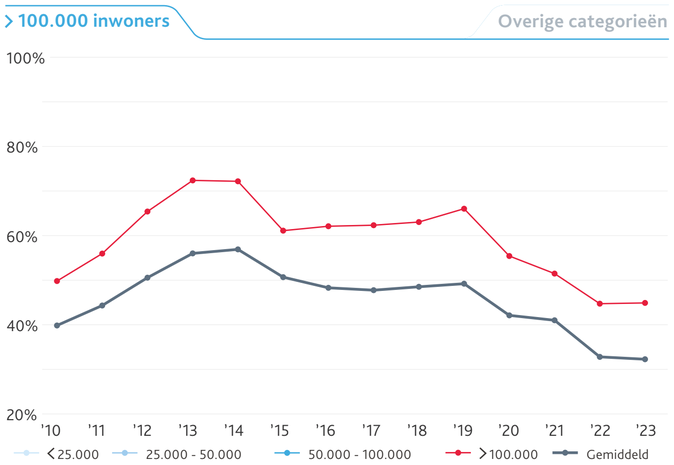

▶ **Grondexploitatie (Grex) Nederlandse gemeenten, gemiddeld en naar groottecategorie** (2010–2023)

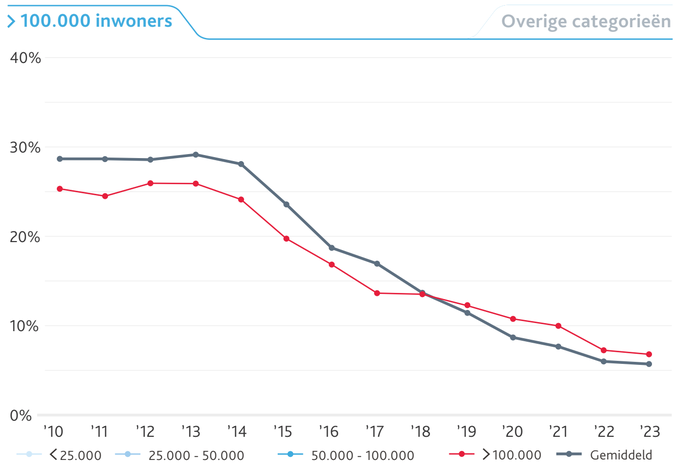

Structurele exploitatieruimte
De structurele exploitatieruimte van gemeenten in deze categorie daalde van 5,1% in 2022 naar 3% in 2023. Ook hier een forse daling. De verwachte exploitatieruimte op basis van de begroting 2025 ligt rond de 1%.

Dit is een meer ‘gebruikelijke’ exploitatieruimte. ‘Minst risicovol’ is als deze boven de 0 ligt, omdat de structurele lasten van gemeenten dan gedekt worden door de structurele baten. Voor 2025 verwachten deze gemeenten een lagere structu-

‘De belastingcapaciteit voor gemeenten in deze categorie daalde van 100% in 2022 naar 96% in 2023’

rele exploitatieruimte van 1,37%. Het woord ‘structureel’ moeten we overigens nuanceren. De taken die gemeenten toebedeeld krijgen zijn vaak structureel en beslaan vele jaren. De algemene uitkering die hier grotendeels tegenover staat, is structureel, maar de hoogte ervan is echter niet altijd goed voorspelbaar. Een (incidentele) meevaller aan het einde van het jaar vormt een structurele bate en vergroot daarmee de structurele exploitatieruimte.

Belastingcapaciteit

In 2023 is de belastingcapaciteit voor gemeenten in deze categorie lager dan in 2022, met een daling van 100% naar 96%, waarmee de grootste gemeenten nipt onder de 100% uitkomen. Het lijkt erop dat naarmate een gemeente meer inwoners heeft, de belastingdruk lager wordt. Net als in voorgaande jaren hebben grotere gemeenten gemiddeld genomen een lagere belastingdruk dan kleinere gemeenten. Hierdoor kunnen zij in tijden van nood meer inkomsten genereren dan kleinere gemeenten. Tegelijkertijd zijn gemeenten terughoudend met het verhogen van de onroerendezaakbelastingen (ozb), omdat deze in voorgaande jaren al vaak zijn verhoogd. Deze gemeenten begroten voor 2025 een belasting-capaciteit van 101%.

▶ **Structurele exploitatieruimte Nederlandse gemeenten, gemiddeld en naar groottecategorie** (2014-2023)

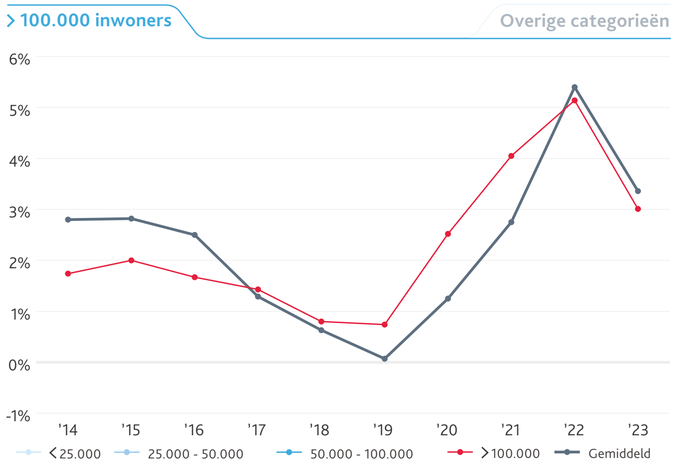

▶ **Belastingcapaciteit Nederlandse gemeenten, gemiddeld en naar groottecategorie** (2014-2023)

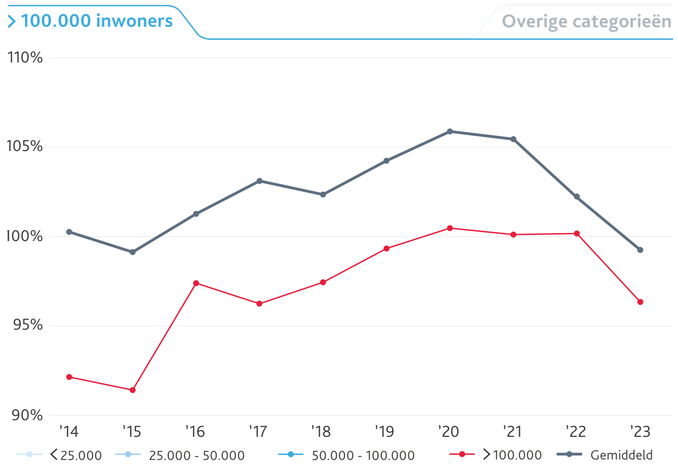

FINANCIËLE BENCHMARK NEDERLANDSE GEMEENTEN VAN BDO

MET > 100.000 INWONERS (26-32)

Ranking 1 - 25 | Ranking 26 - 32

					Ratioanalyse (2023)					Begrotingssaldi				Opbouw cijfer 2023					
Ranking 2023	Gestegen/gedaald/ gelijk gebleven	Gemeente	Inwonersaantallen	Provincie	Solvabiliteitsratio	Nettoschuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Grondexploitatie	Structurele exploitatieruimte	Belastingcapaciteit	Som van begrotingssaldi 2024 t/m 2028	Eigen vermogen 2023	Begrotingssaldi/ eigen vermogen	Rapportcijfer 2023	Solvabiliteitsratio	Nettoschuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Grondexploitatie	Structurele exploitatieruimte	Belastingcapaciteit	Begrotingssaldi/ eigen vermogen
26	▲	Apeldoorn	168.211	Gelderland	33,4%	44,2%	0,2%	2,0%	90,4%	-82.948.000	257.630.000	-32,2%	5	27	30	15	10	5	-32
27	▲	Groningen	243.768	Groningen	10,3%	95,3%	29,3%	2,7%	118,4%	45.523.000	307.290.000	14,8%	5	13	20	10	10	1	-
28	▼	Zoetermeer	128.434	Zuid-Holland	58,3%	-4,3%	0,6%	0,3%	111,8%	-175.536.761	374.726.000	-46,8%	5	40	30	15	10	1	-47
29	▲	Amersfoort	161.852	Utrecht	29,0%	26,1%	5,8%	3,8%	96,7%	-87.502.000	208.951.000	-41,9%	4	27	30	15	10	3	-42
30	▲	's-Gravenhage	566.221	Zuid-Holland	34,3%	24,9%	0,0%	1,9%	94,1%	-549.479.000	1.246.399.000	-44,1%	4	27	30	15	10	5	-44
31	▼	Almere	226.500	Flevoland	40,0%	43,0%	18,0%	-1,5%	105,0%	-162.850.000	458.638.000	-35,5%	4	27	30	15	3	1	-36
32	▼	Alkmaar	112.304	Noord-Holland	26,4%	67,9%	4,8%	1,0%	79,3%	-87.487.000	161.587.000	-54,1%	3	27	30	15	10	5	-54

Totalen per groottecategorie

> 100.000	6.837.066	n.v.t.	36,6%	44,9%	6,8%	3,0%	96,3%	-38.943.603	681.023.508	-5,7%	6,7	27	29	14	9	3	-15
50.000-100.000	4.080.786	n.v.t.	36,4%	42,4%	7,3%	3,0%	95,5%	-19.695.762	122.421.731	-16,1%	6,5	29	30	14	9	4	-20
25.000-50.000	4.787.820	n.v.t.	40,9%	28,3%	4,8%	3,3%	99,5%	-6.367.833	61.303.110	-10,4%	7,1	30	30	15	9	3	-15
< 25.000	1.979.049	n.v.t.	40,3%	27,7%	5,6%	3,7%	101,8%	-4.726.850	32.700.190	-14,5%	6,6	29	29	14	9	3	-20
Totaal	17.684.721	n.v.t.	39,5%	32,3%	5,7%	3,4%	99,2%	-10.827.262	121.096.666	-14,8%	6,8	29	29	14	9	3	-18

FINANCIËLE PERFORMANCE

Gemeenten met 50.000-100.000 inwoners

- KENGETALLEN
  - Solvabiliteit
  - Nettoschuldquote
  - Grondexploitatie
  - Structurele exploitatieruimte
  - Belastingcapaciteit
- (BEGROTE) RESULTATEN
- RANKING

50.000-100.000 INWONERS

Resultaten 2023
Het totale resultaat 2023 in deze categorie bedraagt € 473 miljoen. 50 van de 63 gemeenten in deze categorie lieten een overschot zien van in totaal **€ 524 miljoen,** in 2022 waren dat nog 59 gemeenten met een totaal overschot van **€ 909 miljoen**.

Begroting 2024-2028
De gemeenten in deze categorie verwachten gemiddeld genomen vanaf 2025 tot 2028 tekorten: **€ 128 miljoen** in 2025, **€ 425 miljoen** in 2026, **€ 312 miljoen** in 2027 en **€ 304 miljoen** in 2028.

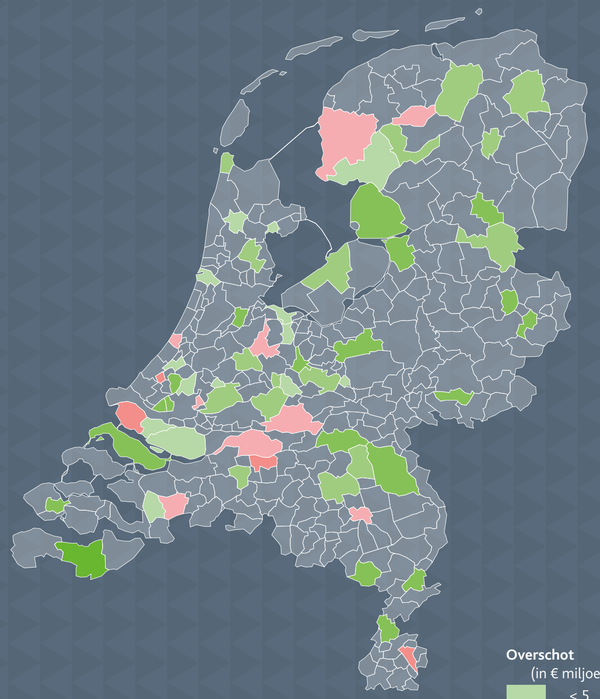

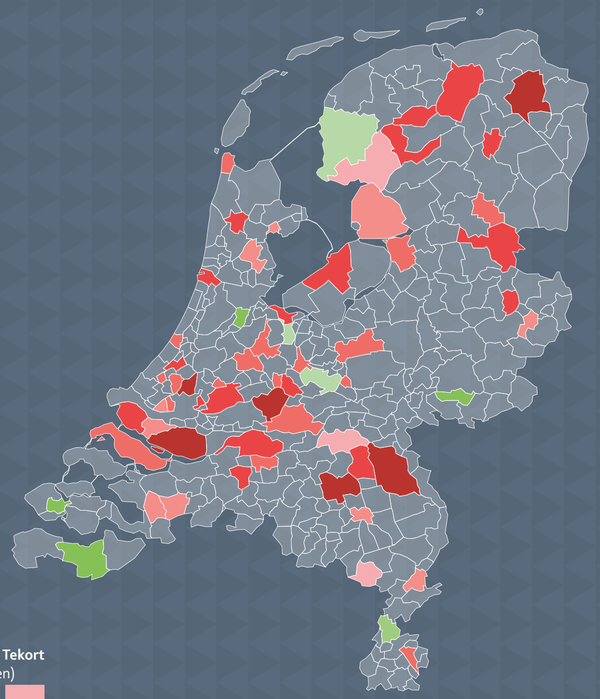

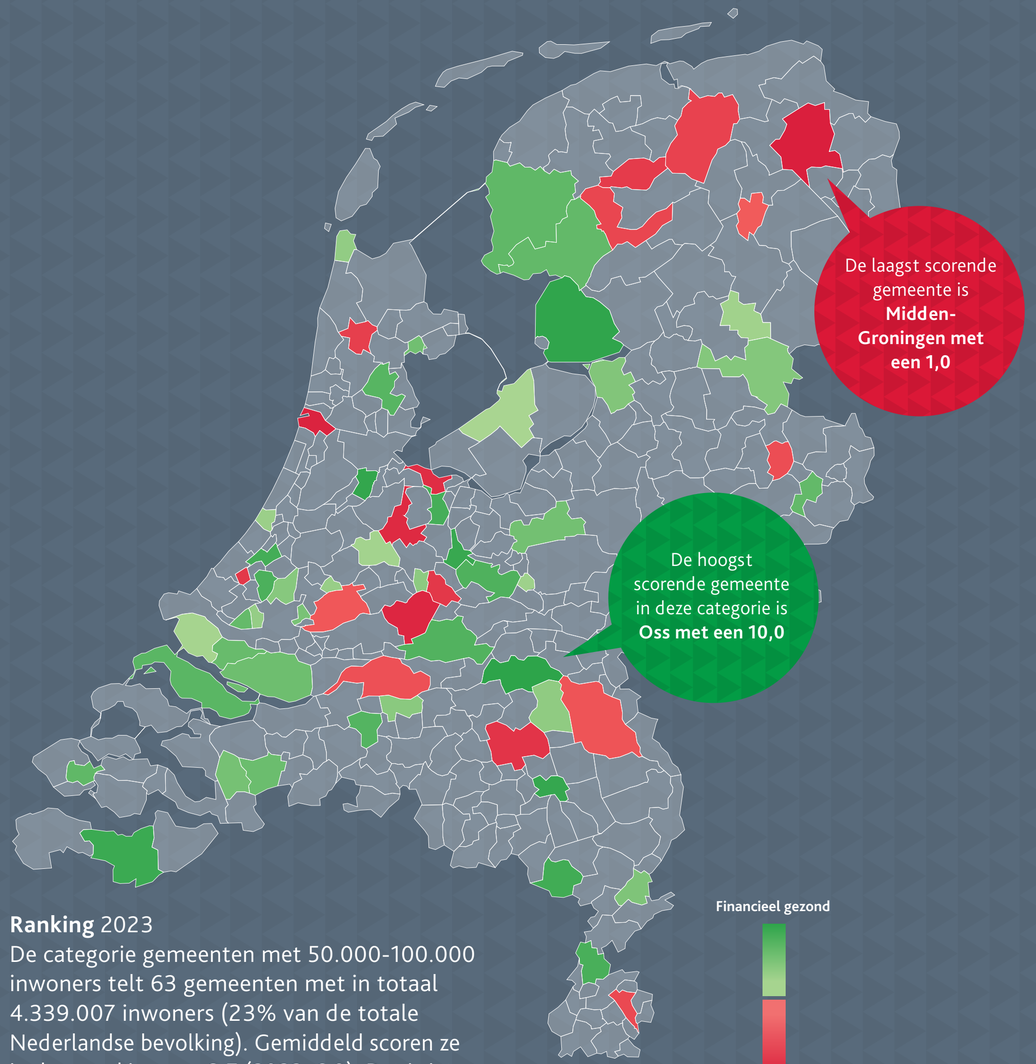

Overschot (in € miljoenen) **Tekort**

< 5
5 - 10
10 - 25
25 - 50
50 - 75
75 - 100
> 100

Financieel gezond
Financieel zwak

Ranking 2023
De categorie gemeenten met 50.000-100.000 inwoners telt 63 gemeenten met in totaal 4.339.007 inwoners (23% van de totale Nederlandse bevolking). Gemiddeld scoren ze in deze ranking een **6,5** (2022: 6,9). Dat is iets lager dan het landelijke gemiddelde van 6,8.

Toelichting kengetallen

Solvabiliteit is een belangrijke graadmeter voor de financiële gezondheid van gemeenten en wordt berekend op basis van het eigen vermogen ten opzichte van de totale bezittingen van de gemeente. Hoe hoger de solvabiliteit, des te groter de buffer die gemeenten hebben om tegenvallers op te vangen. Een solvabiliteit lager dan 20% wordt beschouwd als meest risicovol.

De **nettoschuldquote** geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van de totale baten. Het geeft een indicatie van de mate waarin de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie drukken. Een laag percentage is veelal gunstig. Omdat bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal worden terugbetaald, wordt dit kengetal zowel berekend inclusief (gecorrigeerd) als exclusief de doorgeleende gelden. Een hogere schuldquote hoeft overigens niet per definitie een slecht teken te zijn. Een gemeente is immers een 'bestedingshuishouding'. Het hoofddoel is niet om zo veel mogelijk eigen vermogen dan wel middelen aan te houden en daar rendementen uit te halen, maar veel meer om de inkomsten optimaal in te zetten ten behoeve van betere voorzieningen voor de burgers en andere maatschappelijke baten.

Het kengetal **structurele exploitatieruimte** helpt mee om te beoordelen welke ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen. Het woord 'structureel' moeten we echter nuanceren, omdat incidentele overschotten positieve invloed kunnen hebben op de structurele exploitatieruimte.

De **grondexploitatieratio** geeft aan hoe groot de boekwaarde van de grondexploitaties is ten opzichte van de baten. Hoe minder grond een gemeente verkoopt, hoe hoger de grondpositie en hoe hoger de boekwaarde. Een grondexploitatie van 10% of hoger wordt beschouwd als kwetsbaar.

De **belastingcapaciteit** geeft aan hoe de mogelijkheid van een gemeente om belastingen te heffen zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. De belangrijkste belastingen die gemeenten heffen zijn de onroerendezaakbelasting op huizen en bedrijfspanden, en de riool- en afvalstoffenheffing. Als dit kengetal laag is, betekent het dat een gemeente meer inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven.

Klik op de grafiek voor meer categorieën

Solvabiliteit Nederlandse gemeenten, gemiddeld en naar groottecategorie (2010–2023)

bestemmingsreserve buiten beschouwing blijft, per grootte categorie flink varieert. Bij alle gemeenten bedraagt deze gemiddeld genomen 25%, maar bij gemeenten met 50.000 tot 100.000 inwoners is deze 39%. Gemiddeld genomen

(€ 73,2 miljard), maar de verwachte schulden zijn ook hoger, omdat gemeenten verwachten de komende jaren veel te moeten investeren. Overigens blijkt vaak in de praktijk dat de begrote extra financiering en bijbehorende plannen niet altijd gerealiseerd worden, want ook voor 2023 lag de begrote nettoschuldquote boven de 60%, terwijl deze nu 42% is.

Kengetallen toegelicht

‘Voor deze categorie gemeenten is de grondexploitatieratio met 7,3% het hoogst’

▶ **Nettoschuldquote Nederlandse gemeenten, gemiddeld en naar groottecategorie** (2010–2023)

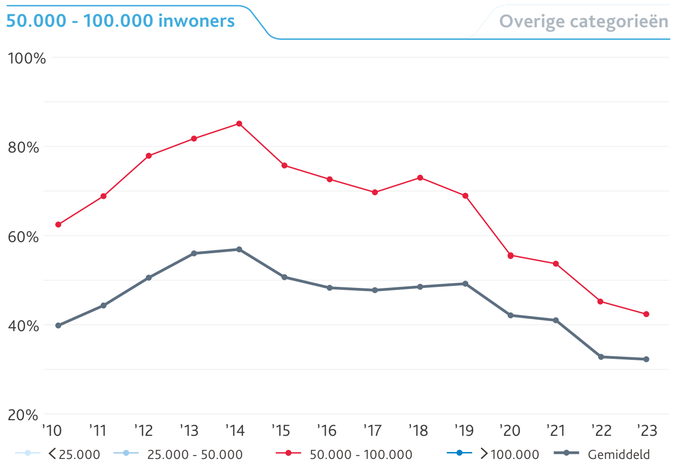

Grondexploitatie (Grex)
Voor deze categorie gemeenten is de grondexploitatieratio met 7,3% het hoogst. Het is ook de enige categorie waarbij deze ratio weer enigszins stijgt. Dit kan erop wijzen dat deze gemeenten geleidelijk aan weer meer woningen bouwen. Dat sluit dan weer aan bij de forse woningbouwopgave waar Nederland, en daarmee ook de gemeenten, voor staat. Wel moet worden opgemerkt dat de Grex-ratio aanzienlijk verschilt per gemeente. Zo zijn er gemeenten met een ratio van nul of zelfs -1%, terwijl andere gemeenten een Grex-ratio hebben van maar liefst 47%. Deze variatie wijst er onder andere op dat gemeenten in deze categorie ófwel weinig tot geen grondposities hebben, óf juist een groot overschot. Daarnaast is het van belang te vermelden dat grondexploitaties uiteindelijk bijdragen aan de groei van de betreffende gemeente. In principe zou dit betekenen dat dergelijke gemeenten hiervoor op termijn extra compensatie ontvangen uit het gemeentefonds, maar de vraag blijft of deze compensatie ook voldoende is. Voor 2025 verwachten deze gemeenten overigens een lagere Grex-ratio: 5,3%.

Structurele exploitatieruimte
De structurele exploitatieruimte van gemeenten in deze categorie daalde van 5,1% in 2022 naar 3% in 2023. Ook hier een forse daling. Dat is niet verwonderlijk vanwege de grote hoeveelheid incidentele gelden die gemeenten in 2022 ontvingen. De verwachte exploitatieruimte op basis van de begroting 2025 ligt rond de 1%. Dit is een meer ‘gebruikelijke’ exploitatieruim-

▶ **Grondexploitatie (Grex) Nederlandse gemeenten, gemiddeld en naar groottecategorie** (2010–2023)

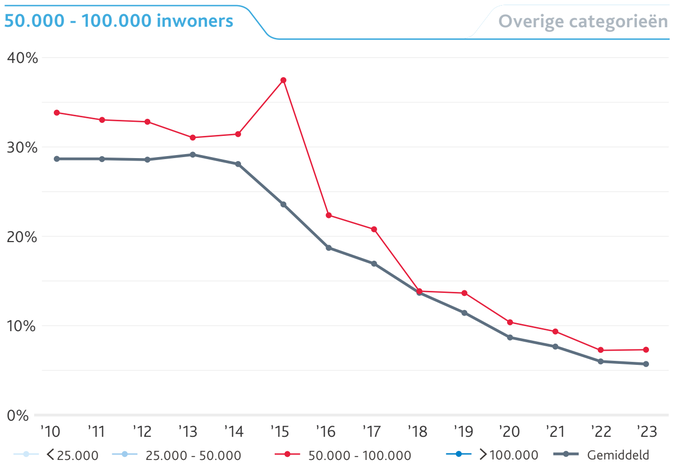

‘Uit ons onderzoek blijkt dat grotere gemeenten, vanaf 50.000 inwoners, gemiddeld genomen een lagere belastingdruk hebben dan kleinere gemeenten’

te. Minst risicovol is als gemeenten hun structurele lasten kunnen dragen met hun structurele baten.

Belastingcapaciteit
De belastingcapaciteit voor gemeenten in deze categorie is lager in 2023 dan in 2022 en daalde van 98% naar 96%. Het lijkt erop dat naarmate een gemeente meer inwoners heeft, de belastingdruk lager is. Uit ons onderzoek blijkt namelijk dat grotere gemeenten, vanaf 50.000 inwoners, gemiddeld genomen een lagere belastingdruk hebben dan kleinere gemeenten. Hierdoor kunnen zij in tijden van nood gemakkelijker extra inkomsten genereren dan kleinere gemeenten. Tegelijkertijd zijn gemeenten terughoudend met het verhogen van de onroerendezaakbelastingen (ozb), omdat deze in voorgaande jaren al vaak zijn verhoogd. Voor 2025 begroot deze categorie gemeenten een belastingcapaciteit van 98%.

▶ **Structurele exploitatieruimte Nederlandse gemeenten, gemiddeld en naar groottecategorie** (2014-2023)

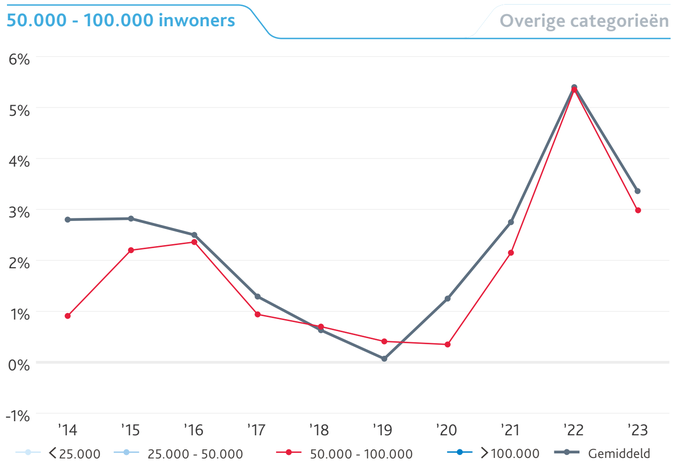

▶ **Belastingcapaciteit Nederlandse gemeenten, gemiddeld en naar groottecategorie** (2014-2023)

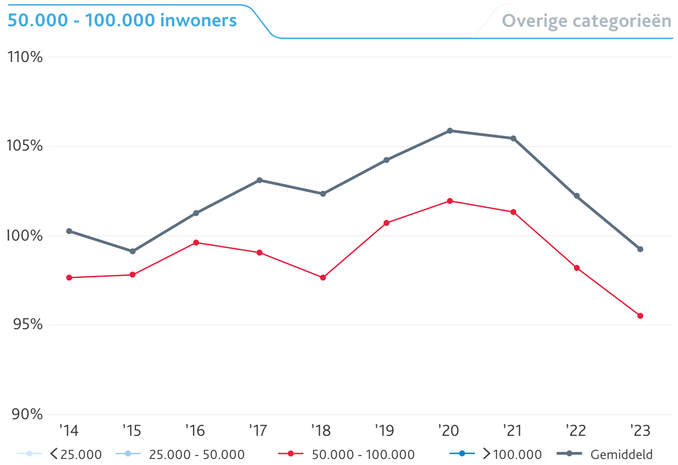

FINANCIËLE BENCHMARK NEDERLANDSE GEMEENTEN VAN BDO

MET 50.000 - 100.000 INWONERS (51-63)

Ranking 1 - 25 | Ranking 26 - 50 | Ranking 51 - 63

					Ratioanalyse (2023)					Begrotingssaldi				Opbouw cijfer 2023					
Ranking 2023	Gestegen/gedaald/ gelijk gebleven	Gemeente	Inwonersaantallen	Provincie	Solvabiliteitsratio	Nettoschuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Grondexploitatie	Structurele exploitatieruimte	Belastingcapaciteit	Som van begrotingssaldi 2024 t/m 2028	Eigen vermogen 2023	Begrotingssaldi/ eigen vermogen	Rapportcijfer 2023	Solvabiliteitsratio	Nettoschuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Grondexploitatie	Structurele exploitatieruimte	Belastingcapaciteit	Begrotingssaldi/ eigen vermogen
51	▲	Heerlen	87.461	Limburg	10,4%	74,5%	1,1%	-0,8%	87,2%	-11.782.000	61.776.000	-19,1%	5	13	30	15	3	5	-19
52	▲	Heerenveen	51.787	Friesland	29,8%	37,2%	11,8%	0,4%	87,9%	-30.249.000	72.260.000	-41,9%	5	27	30	15	10	5	-42
53	▲	Westerkwartier	64.896	Groningen	24,7%	56,1%	2,7%	5,2%	104,2%	-25.068.000	60.180.000	-41,7%	4	27	30	15	10	3	-42
54	▼	Dijk en Waard	90.076	Noord-Holland	34,0%	30,0%	7,0%	0,0%	93,0%	-48.168.000	116.580.000	-41,3%	4	27	30	15	6	5	-41
55	▼	Smallingerland	56.661	Friesland	31,0%	59,0%	3,0%	0,0%	101,0%	-33.602.000	81.992.000	-41,0%	4	27	30	15	6	3	-41
56	▼	Houten	50.847	Utrecht	36,0%	47,0%	5,0%	2,8%	95,0%	-25.908.000	57.166.000	-45,3%	4	27	30	15	10	3	-45
57	▼	Meierijstad	84.304	Noord-Brabant	43,0%	38,0%	24,0%	3,8%	96,0%	-70.575.000	166.173.000	-42,5%	4	27	30	10	10	3	-42
58	▼	Rijswijk	59.642	Zuid-Holland	19,0%	102,4%	39,9%	-3,1%	93,0%	-13.925.000	80.197.000	-17,4%	3	13	20	5	3	5	-17
59	▼	Gooise Meren	60.370	Noord-Holland	21,6%	60,2%	2,4%	4,6%	110,9%	-32.503.000	59.248.000	-54,9%	3	27	30	15	10	1	-55
60	▼	Stichtse Vecht	65.878	Utrecht	19,0%	68,0%	0,7%	1,8%	100,4%	-18.868.000	43.614.000	-43,3%	3	13	30	15	10	3	-43
61	▼	Vijfheerenlanden	61.669	Utrecht	25,9%	70,0%	3,2%	4,8%	110,8%	-50.501.000	87.150.000	-57,9%	3	27	30	15	10	1	-58
62	▼	Velsen	69.241	Noord-Holland	24,7%	50,8%	-0,3%	1,4%	102,2%	-38.428.000	57.346.000	-67,0%	2	27	30	15	10	3	-67
63	▼	Midden-Groningen	61.433	Groningen	15,8%	39,2%	0,0%	6,1%	101,8%	-52.962.000	51.640.000	-102,6%	1	13	30	15	10	3	-103

Totalen per groottecategorie

> 100.000	6.837.066	n.v.t.	36,6%	44,9%	6,8%	3,0%	96,3%	-38.943.603	681.023.508	-5,7%	6,7	27	29	14	9	3	-15
50.000-100.000	4.080.786	n.v.t.	36,4%	42,4%	7,3%	3,0%	95,5%	-19.695.762	122.421.731	-16,1%	6,5	29	30	14	9	4	-20
25.000-50.000	4.787.820	n.v.t.	40,9%	28,3%	4,8%	3,3%	99,5%	-6.367.833	61.303.110	-10,4%	7,1	30	30	15	9	3	-15
< 25.000	1.979.049	n.v.t.	40,3%	27,7%	5,6%	3,7%	101,8%	-4.726.850	32.700.190	-14,5%	6,6	29	29	14	9	3	-20
Totaal	17.684.721	n.v.t.	39,5%	32,3%	5,7%	3,4%	99,2%	-10.827.262	121.096.666	-14,8%	6,8	29	29	14	9	3	-18

* Vanwege de overgang naar een andere inwonerscategorie is hier geen positie genoteerd.
** Dit betreft een Artikel 12-gemeente.
*** Vanwege de gemeentelijke herindeling is deze gemeente niet opgenomen in de benchmark 2022 en is daarom geen positie genoteerd.

Jorrit Zuidema
concerncontroller
gemeente
Leeuwarden

Lonneke de Waal
sectorlead overheid &
onderwijs BNG

Lydia Verheijen
concerncontroller
gemeente Land
van Cuijk

Niels Dauven
wethouder gemeente
Valkenburg aan de Geul

Rieja Raven
wethouder gemeente
Midden-Drenthe

Sander Fränzel
Teamleider concerncontrol
gemeente Rotterdam

Stefan Brouwer
stadscontroller
gemeente Dordrecht

Jeroen van Veen
concern-
controller
gemeente
Weert

Jan van der Bij
clustermanager
ministerie van
Binnenlandse
Zaken

Evert Weys
burgemeester
gemeente Hilvarenbeek

Bart van den Biggelaar
Beleidsadviseur gemeente-
financiën VNG

Hoe kijken gemeenten aan tegen de opdoemende **tekorten**? Vinden ze dat ze nog **autonoom** genoeg zijn? En waarom lukt het toch steeds niet om **realistisch te begroten**?

We organiseerden een rondetafeldiscussie met vertegen-woordigers van **gemeenten**, **het Rijk**, de **Vereniging Nederlandse Gemeenten** (VNG) en de **Bank Nederlandse Gemeenten** (BNG).

Ga naar de rondetafeldiscussie

FINANCIËLE PERFORMANCE

Gemeenten met 25.000-50.000 inwoners

- KENGETALLEN
  - Solvabiliteit
  - Nettoschuldquote
  - Grondexploitatie
  - Structurele exploitatieruimte
  - Belastingcapaciteit
- (BEGROTE) RESULTATEN
- RANKING

25.000-50.000 INWONERS

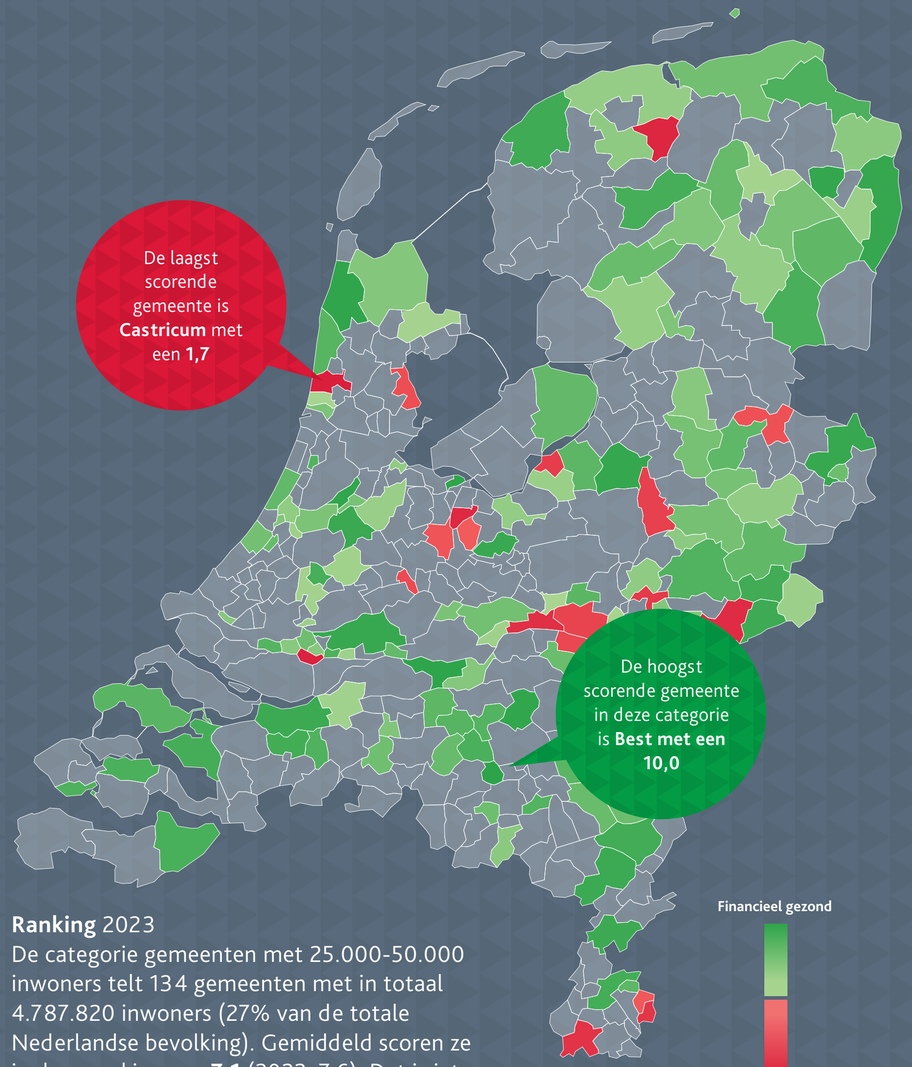

Ranking 2023
De categorie gemeenten met 25.000-50.000 inwoners telt 134 gemeenten met in totaal 4.787.820 inwoners (27% van de totale Nederlandse bevolking). Gemiddeld scoren ze in deze ranking een **7,1** (2022: 7,6). Dat is iets hoger dan het landelijke gemiddelde van 6,8.

Financieel gezond

Financieel zwak

Resultaten 2023
Het totale resultaat 2023 in deze categorie bedraagt € 620 miljoen. 112 van de 134 gemeenten in deze categorie hadden in 2023 een totaal overschot van **€ 679 miljoen**. In 2022 waren dat nog 127 gemeenten met een totaal overschot van **€ 1 miljard**.

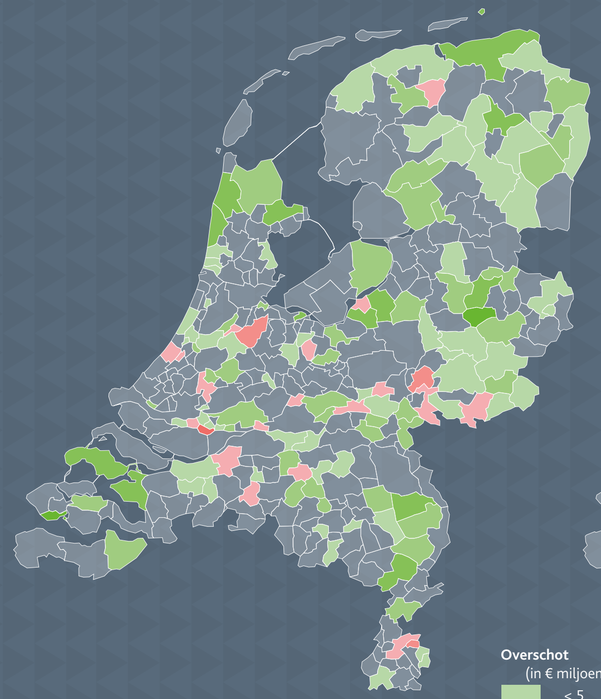

Begroting 2024-2028
De gezamenlijke gemeenten in deze categorie verwachten in 2025 een tekort van **€ 19 miljoen**. Het jaar daarna verwachten ze een tekort van **€ 323 miljoen**.

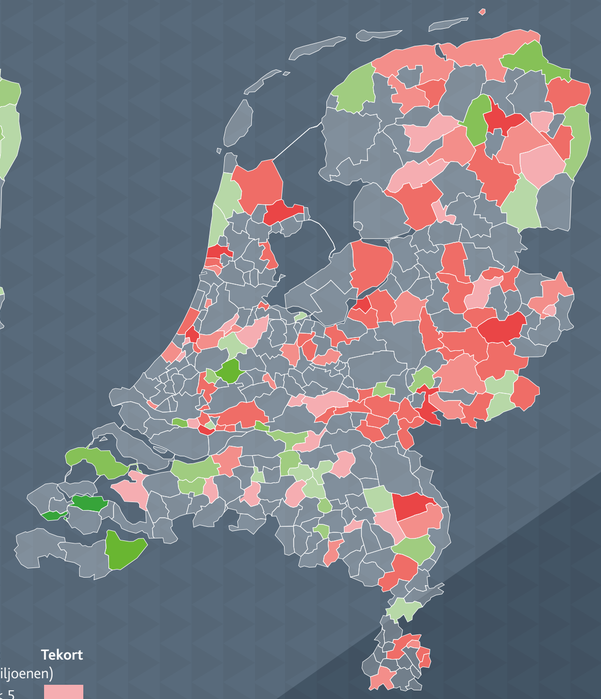

Overschot **Tekort**
(in € miljoenen)
< 5
5 - 10
10 - 25
25 - 50
50 - 75
75 - 100
> 100

Toelichting kengetallen

Solvabiliteit is een belangrijke graadmeter voor de financiële gezondheid van gemeenten en wordt berekend op basis van het eigen vermogen ten opzichte van de totale bezittingen van de gemeente. Hoe hoger de solvabiliteit, des te groter de buffer die gemeenten hebben om tegenvallers op te vangen. Een solvabiliteit lager dan 20% wordt beschouwd als meest risicovol.

De **nettoschuldquote** geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van de totale baten. Het geeft een indicatie van de mate waarin de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie drukken. Een laag percentage is veelal gunstig. Omdat bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal worden terugbetaald, wordt dit kengetal zowel berekend inclusief (gecorrigeerd) als exclusief de doorgeleende gelden. Een hogere schuldquote hoeft overigens niet per definitie een slecht teken te zijn. Een gemeente is immers een 'bestedingshuishouding'. Het hoofddoel is niet om zo veel mogelijk eigen vermogen dan wel middelen aan te houden en daar rendementen uit te halen, maar veel meer om de inkomsten optimaal in te zetten ten behoeve van betere voorzieningen voor de burgers en andere maatschappelijke baten.

Het kengetal **structurele exploitatieruimte** helpt mee om te beoordelen welke ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen. Het woord 'structureel' moeten we echter nuanceren, omdat incidentele overschotten positieve invloed kunnen hebben op de structurele exploitatieruimte.

De **grondexploitatieratio** geeft aan hoe groot de boekwaarde van de grondexploitaties is ten opzichte van de baten. Hoe minder grond een gemeente verkoopt, hoe hoger de grondpositie en hoe hoger de boekwaarde. Een grondexploitatie van 10% of hoger wordt beschouwd als kwetsbaar.

De **belastingcapaciteit** geeft aan hoe de mogelijkheid van een gemeente om belastingen te heffen zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. De belangrijkste belastingen die gemeenten heffen zijn de onroerendezaakbelasting op huizen en bedrijfspanden, en de riool- en afvalstoffenheffing. Als dit kengetal laag is, betekent het dat een gemeente meer inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven.

afname in eigen vermogen kan deels
een bewuste inzet zijn van bestem-
mingsreserves. Bij gemeenten in
deze inwonerscategorie bedraagt
de algemene reserve ongeveer
37% van het eigen vermogen.

van
verigens
want gemid-
quote van 56%.
De schuldquote wordt bepaald door de schulden te delen door de baten. We zien dat de overschotten afgelopen jaren vooral gebruikt zijn om schulden af te lossen en geen nieuwe financiering aan te gaan. Ook de baten namen toe doordat het aantal taken toenam.

Solvabiliteit Nederlandse gemeenten, gemiddeld en naar groottecategorie (2010–2023)

Kengetallen toegelicht

‘Opvallend is dat deze categorie gemeenten de Grex-ratio nog lager begroot dan ze in 2023 gerealiseerd hebben’

Grondexploitatie (Grex)
Van alle groottecategorieën laten gemeenten in deze groep de sterkste daling in grondexploitaties zien: van 5,2% in 2022 naar 4,8% in 2023, een trend die al sinds 2014 aanhoudt. Met een dalende grondexploitatieratio verkleinen gemeenten hun financiële risico's met betrekking tot grondbezit. Wat opvalt, is dat deze categorie gemeenten de Grex-ratio nog lager begroot dan ze in 2023 gerealiseerd hebben: 4,2% voor 2025 versus 4,8% in 2023. Daarmee zet de daling verder door. Dit is opvallend, gezien de immense bouwopgave waar Nederland voor staat. Gemeenten willen overigens vaak wel investeren in grondexploitaties, maar stuiten vaak op een gebrek aan beschikbare grond of belemmeringen door milieuregels, waardoor bouwplannen moeilijk te realiseren zijn.

Structurele exploitatieruimte
De structurele exploitatieruimte van gemeenten in deze categorie daalde van 5,6% in 2022 naar 3,3% in 2023. Dat wil zeggen dat de resultaten van gemeenten in 2023 achterbleven bij die van 2022. Dat is niet verwonderlijk vanwege de niet-begrote hogere algemene uitkering in 2022. Dit leidde in dat jaar tot een overschot. Aangezien de algemene uitkering niet wordt bestempeld als incidenteel geld, steeg de structurele exploitatieruimte in 2022. Ook in 2023 was de algemene uitkering hoger dan begroot, maar niet zoals in 2022. Vandaar de daling. Overigens is een structurele exploitatieruimte van 3,3% ook nog hoog.

▶ **Nettoschuldquote Nederlandse gemeenten, gemiddeld en naar groottecategorie** (2010–2023)

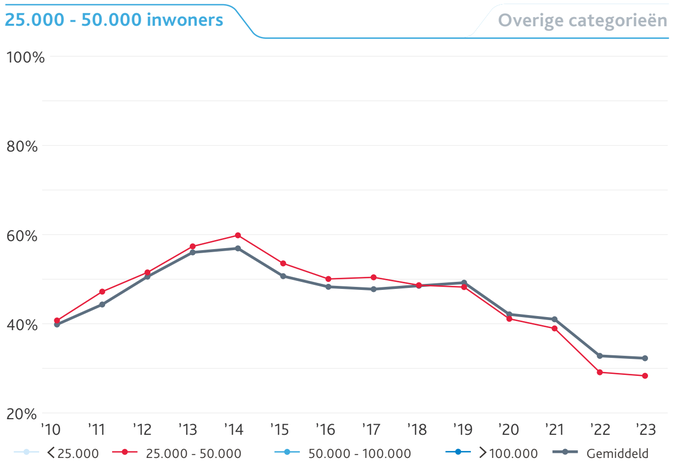

▶ **Grondexploitatie (Grex) Nederlandse gemeenten, gemiddeld en naar groottecategorie** (2010–2023)

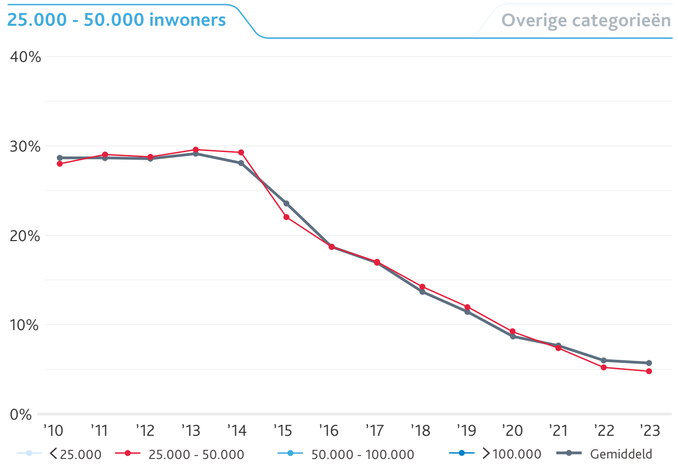

‘Voor 2025 begroten deze gemeenten een structurele exploitatieruimte van slechts 1,4%’

Een percentage van 1% zou al voldoende zijn, aangezien gemeenten hun geld ook moeten uitgeven ten behoeve van de gemeenschap. Ter nuancering: dit kengetal heet ‘structurele exploitatieruimte’ maar de term ‘structureel’ is niet echt op z’n plaats en wordt sterk beïnvloed door het overschot – dat vaak niet structureel is – van dat jaar. In 2022 was dat overschot hoger dan in 2023. De structurele exploitatieruimte daalt overigens verder, zo kunnen we opmaken uit de begrotingen van deze gemeenten. Voor 2025 begroten gemeenten slechts 1,4%.

Belastingcapaciteit

Gemeenten in deze categorie hebben een belastingcapaciteit van net iets onder de 100% (99,5%), een daling ten opzichte van 2022, toen de capaciteit nog op 102% lag. Dit betekent dat deze gemeenten in 2023 meer mogelijkheden hadden om belastingen te verhogen of uit te breiden dan in 2022. De begrote belastingcapaciteit stijgt straks overigens weer iets, blijkt uit de begrotingen 2025: van 100% naar 101%.

▶ **Structurele exploitatieruimte Nederlandse gemeenten, gemiddeld en naar groottecategorie** (2014-2023)

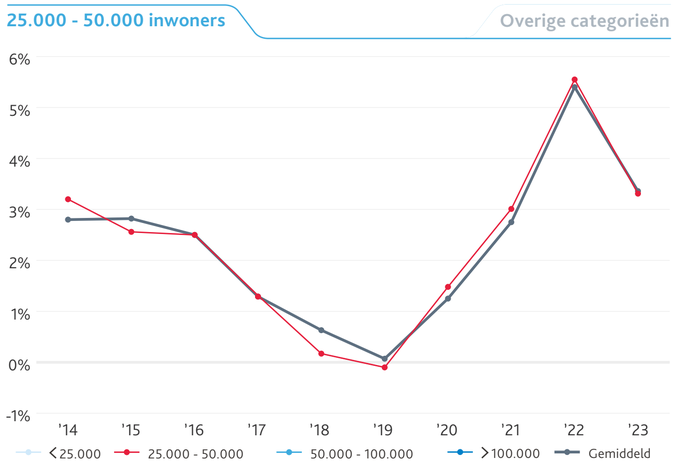

▶ **Belastingcapaciteit Nederlandse gemeenten, gemiddeld en naar groottecategorie** (2014-2023)

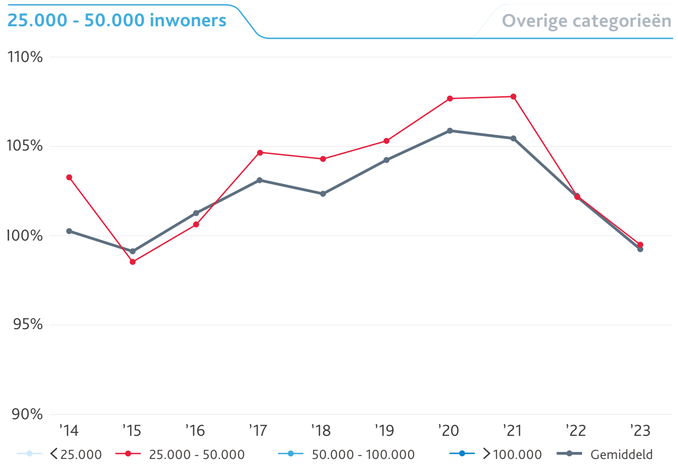

FINANCIËLE BENCHMARK NEDERLANDSE GEMEENTEN VAN BDO

MET 25.000 - 50.000 INWONERS (126-134)

Ranking 1 - 25 | Ranking 26 - 50 | Ranking 51 - 75 | Ranking 76 - 100 | Ranking 101 - 125 | Ranking 126 - 134

					Ratioanalyse (2023)					Begrotingssaldi				Opbouw cijfer 2023					
Ranking 2023	Gestegen/gedaald/ gelijk gebleven	Gemeente	Inwonersaantallen	Provincie	Solvabiliteitsratio	Nettoschuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Grondexploitatie	Structurele exploitatieruimte	Belastingcapaciteit	Som van begrotingssaldi 2024 t/m 2028	Eigen vermogen 2023	Begrotingssaldi/ eigen vermogen	Rapportcijfer 2023	Solvabiliteitsratio	Nettoschuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Grondexploitatie	Structurele exploitatieruimte	Belastingcapaciteit	Begrotingssaldi/ eigen vermogen
126	▼	Zevenaar	45.041	Gelderland	30,3%	45,7%	10,0%	-1,5%	87,0%	-28.455.000	67.484.000	-42,2%	4	27	30	15	3	5	-42
127	▼	Kerkrade	45.311	Limburg	19,7%	60,2%	0,2%	0,6%	98,3%	-18.916.000	55.354.000	-34,2%	4	13	30	15	10	3	-34
128	▲	Eijsden-Margraten	26.034	Limburg	18,0%	98,0%	0,0%	4,0%	111,0%	-5.546.000	22.860.000	-24,3%	3	13	20	15	10	1	-24
129	▼	Neder-Betuwe	25.708	Gelderland	47,0%	23,0%	3,0%	-1,1%	114,0%	-18.638.000	41.128.000	-45,3%	3	27	30	15	3	1	-45
130	▼	Oude IJsselstreek	39.402	Gelderland	21,0%	71,6%	2,5%	-2,0%	88,2%	-18.466.000	36.120.312	-51,1%	3	27	30	15	3	5	-51
131	▲	Baarn	25.065	Utrecht	26,5%	29,4%	0,0%	5,3%	119,8%	-13.460.000	23.498.000	-57,3%	3	27	30	15	10	1	-57
132	▲	Achtkarspelen	28.226	Friesland	33,4%	33,7%	0,0%	0,0%	110,6%	-17.629.000	31.173.000	-56,6%	2	27	30	15	6	1	-57
133	▲	Zwijndrecht	44.874	Zuid-Holland	23,5%	97,4%	2,0%	0,2%	108,4%	-36.818.000	66.356.000	-55,5%	2	27	20	15	10	1	-55
134	▼	Castricum	36.366	Noord-Holland	43,0%	18,0%	7,0%	1,0%	94,0%	-29.846.000	42.626.000	-70,0%	2	27	30	15	10	5	-70

Totalen per groottecategorie

> 100.000	6.837.066	n.v.t.	36,6%	44,9%	6,8%	3,0%	96,3%	-38.943.603	681.023.508	-5,7%	6,7	27	29	14	9	3	-15
50.000-100.000	4.080.786	n.v.t.	36,4%	42,4%	7,3%	3,0%	95,5%	-19.695.762	122.421.731	-16,1%	6,5	29	30	14	9	4	-20
25.000-50.000	4.787.820	n.v.t.	40,9%	28,3%	4,8%	3,3%	99,5%	-6.367.833	61.303.110	-10,4%	7,1	30	30	15	9	3	-15
< 25.000	1.979.049	n.v.t.	40,3%	27,7%	5,6%	3,7%	101,8%	-4.726.850	32.700.190	-14,5%	6,6	29	29	14	9	3	-20
Totaal	17.684.721	n.v.t.	39,5%	32,3%	5,7%	3,4%	99,2%	-10.827.262	121.096.666	-14,8%	6,8	29	29	14	9	3	-18

FINANCIËLE PERFORMANCE

Gemeenten met < 25.000 inwoners

- KENGETALLEN
  - Solvabiliteit
  - Nettoschuldquote
  - Grondexploitatie
  - Structurele exploitatieruimte
  - Belastingcapaciteit
- (BEGROTE) RESULTATEN
- RANKING

< 25.000 INWONERS

Resultaten 2023
Het totale resultaat 2023 in deze categorie bedraagt € 347 miljoen. 84 van de 113 gemeenten lieten een overschot zien van in totaal **€ 374 miljoen**, in waren dat nog 100 gemeenten met een totaal overschot van **€ 419 miljoen**.

Begroting 2024-2028
De gemeenten in deze categorie verwachten een totaal tekort in 2025 van **€ 61 miljoen**. In 2026 is dit toegenomen tot **€ 172 miljoen**. Daarna neemt het tekort weer af naar **€ 154 miljoen** in 2027 en naar **€ 130 miljoen** in 2028.

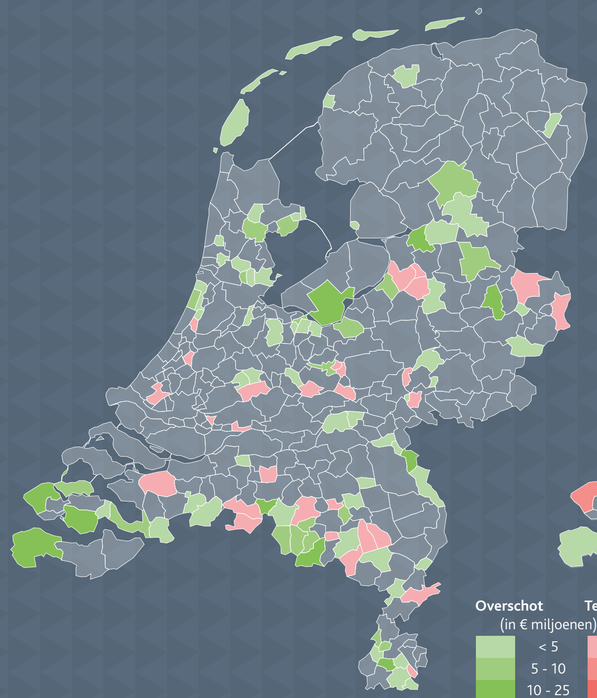

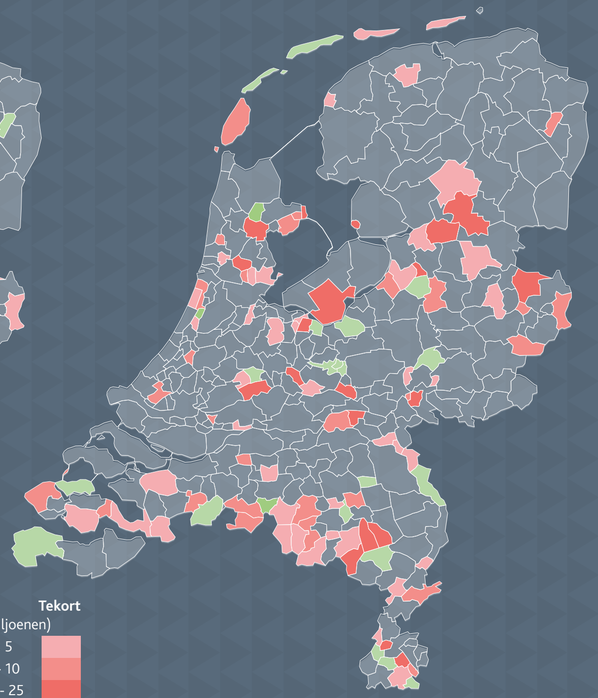

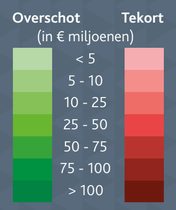

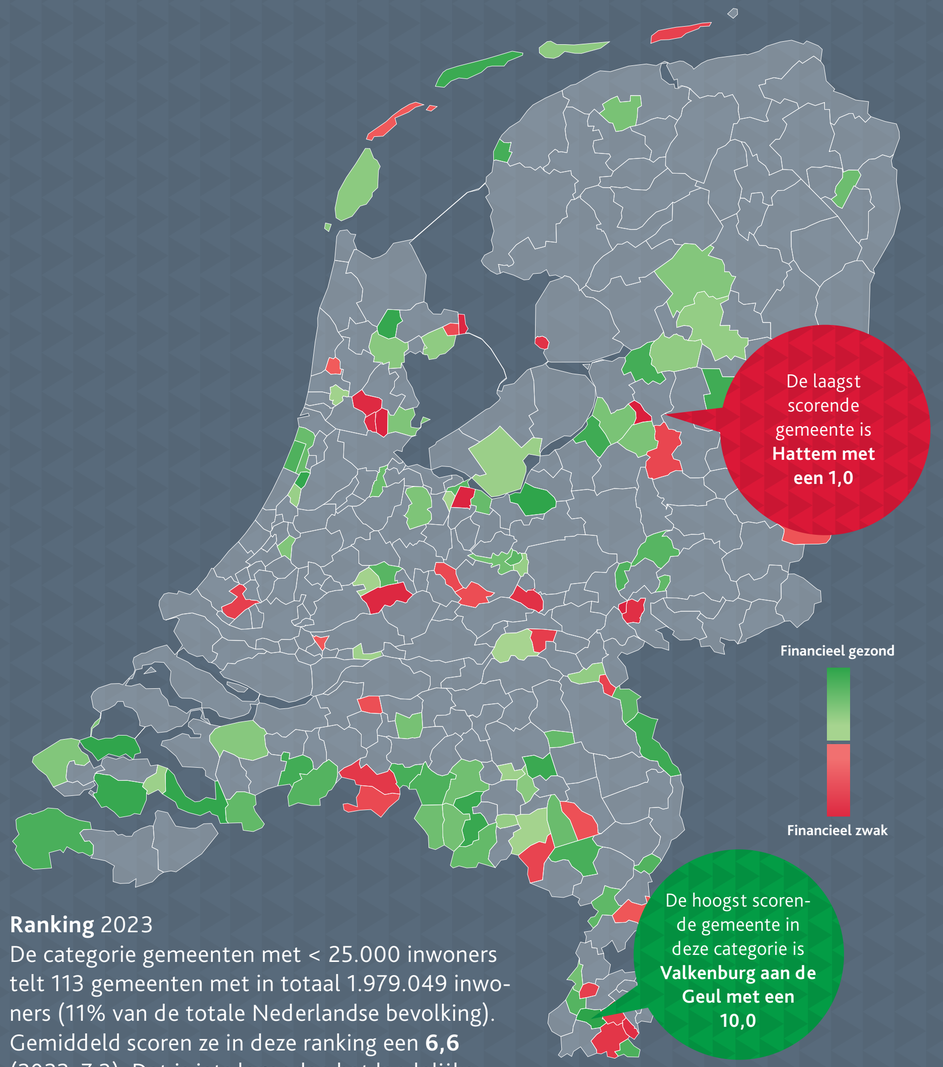

Ranking 2023
De categorie gemeenten met < 25.000 inwoners telt 113 gemeenten met in totaal 1.979.049 inwoners (11% van de totale Nederlandse bevolking). Gemiddeld scoren ze in deze ranking een **6,6** (2022: 7,3). Dat is iets lager dan het landelijke gemiddelde van 6,8.

Toelichting kengetallen

Solvabiliteit is een belangrijke graadmeter voor de financiële gezondheid van gemeenten en wordt berekend op basis van het eigen vermogen ten opzichte van de totale bezittingen van de gemeente. Hoe hoger de solvabiliteit, des te groter de buffer die gemeenten hebben om tegenvallers op te vangen. Een solvabiliteit lager dan 20% wordt beschouwd als meest risicovol.

De **nettoschuldquote** geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van de totale baten. Het geeft een indicatie van de mate waarin de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie drukken. Een laag percentage is veelal gunstig. Omdat bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal worden terugbetaald, wordt dit kengetal zowel berekend inclusief (gecorrigeerd) als exclusief de doorgeleende gelden. Een hogere schuldquote hoeft overigens niet per definitie een slecht teken te zijn. Een gemeente is immers een 'bestedingshuishouding'. Het hoofddoel is niet om zo veel mogelijk eigen vermogen dan wel middelen aan te houden en daar rendementen uit te halen, maar veel meer om de inkomsten optimaal in te zetten ten behoeve van betere voorzieningen voor de burgers en andere maatschappelijke baten.

Het kengetal **structurele exploitatieruimte** helpt mee om te beoordelen welke ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen. Het woord 'structureel' moeten we echter nuanceren, omdat incidentele overschotten positieve invloed kunnen hebben op de structurele exploitatieruimte.

De **grondexploitatieratio** geeft aan hoe groot de boekwaarde van de grondexploitaties is ten opzichte van de baten. Hoe minder grond een gemeente verkoopt, hoe hoger de grondpositie en hoe hoger de boekwaarde. Een grondexploitatie van 10% of hoger wordt beschouwd als kwetsbaar.

De **belastingcapaciteit** geeft aan hoe de mogelijkheid van een gemeente om belastingen te heffen zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. De belangrijkste belastingen die gemeenten heffen zijn de onroerendezaakbelasting op huizen en bedrijfspanden, en de riool- en afvalstoffenheffing. Als dit kengetal laag is, betekent het dat een gemeente meer inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven.

Klik op de grafiek voor meer categorieën

Solvabiliteit Nederlandse gemeenten, gemiddeld en naar groottecategorie (2010–2023)

Kengetallen toegelicht

bedraagt de algemene reserve ongeveer 38% van het eigen vermogen.

Verder zien we dat deze gemeenten in totaal een tekort verwachten in 2025 van € 61 miljoen. In 2026

€ 35 miljoen.

Nettoschuldquote

De nettoschuldquote bleef in 2023 min of meer gelijk aan die van het jaar daarvoor: 27,7% in 2023 tegenover 27,4% in 2022.

‘Bij gemeenten tot 25.000 inwoners is de Grex-ratio het laagst: 5,6%’

Opvallend is dat deze gemeenten een nettoschuldquote begroten voor 2025 van 56%. Dat is aanzienlijk meer dan de 27,7% in 2023. Kennelijk verwachten deze gemeenten in dat jaar meer te investeren dan er eigen geld is. In het verleden is gebleken dat dit deels voortkomt uit planningsoptimisme. Ook voor 2023 werd een aanzienlijk hogere nettoschuldquote verwacht dan de uiteindelijke 27,7%.

Grondexploitatie (Grex)
Bij gemeenten tot 25.000 inwoners bedraagt de Grex-ratio 5,6%, dat is nipt onder het gemiddelde van 5,7%. Verder verwachten deze gemeenten voor 2025 slechts een beperkt hogere Grex-ratio, namelijk 6,5%. Deze was in 2023 een kleine procent lager. Grote bouwplannen lijken daarmee voorlopig nog uit te blijven. Een lage grondexploitatieratio levert weinig financiële risico’s op, maar het laat ook zien dat deze gemeenten weinig investeren in grondexploitaties, terwijl Nederland tegelijkertijd een wooncrisis kent. Gebrek aan mensen en materialen zijn hier wellicht debet aan. Het lukt gemeenten kennelijk niet om de benodigde capaciteit te organiseren om bouwopgaven te realiseren. Daarnaast vormen ook de wet- en regelgeving op het gebied van stikstof en milieu een obstakel, wat de voortgang verder kan belemmeren.

Structurele exploitatieruimte
De structurele exploitatieruimte van gemeenten in deze categorie daalde van 5,3% in 2022 naar 3,7% in 2023. Dat wil zeggen dat de resultaten van gemeenten in 2023 achterbleven bij die van

▶ **Nettoschuldquote Nederlandse gemeenten, gemiddeld en naar groottecategorie** (2010–2023)

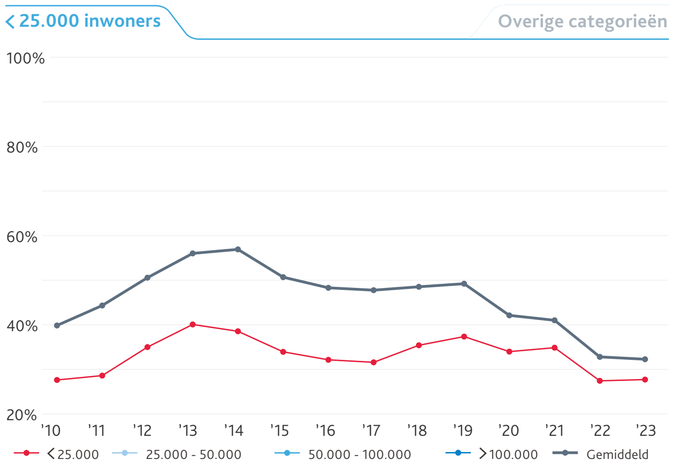

▶ **Grondexploitatie (Grex) Nederlandse gemeenten, gemiddeld en naar groottecategorie** (2010–2023)

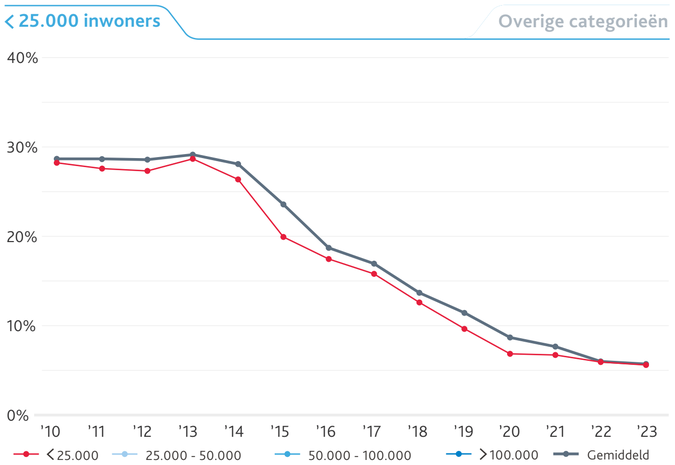

‘De structurele exploitatieruimte is voor deze categorie het hoogst’

2022. Dat is niet verwonderlijk vanwege de niet verwachte verhoging van de algemene uitkering in 2022. Dit leidde in dat jaar tot een overschot. Aangezien de algemene uitkering niet wordt bestempeld als incidenteel geld, steeg de structurele exploitatieruimte in 2022. Ook in 2023 was de algemene uitkering hoger dan begroot, maar dit verschil was niet zo groot als in 2022. Vandaar de daling. Deze ratio daalt volgens de begroting nog verder. De verwachte structurele exploitatieruimte bedraagt in 2025 volgens de begrotingen 1,1%.

Overigens is een structurele exploitatieruimte van 3,7% ook nog hoog. Een percentage van 1% zou ook al voldoende zijn, aangezien gemeenten hun geld ook willen uitgeven ten behoeve van de gemeenschap. De structurele exploitatieruimte is voor deze categorie overigens het hoogst. Grotere gemeenten laten een lagere structurele exploitatieruimte zien. Opvallend is echter dat de exploitatieruimte bij de kleinste gemeenten het sterkst is gedaald ten opzichte van 2022.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit van gemeenten in deze categorie is in 2023 lager dan in 2022: 102% ten opzichte van 105%. Tegelijkertijd hebben deze gemeenten de hoogste belastingcapaciteit in vergelijking met grotere gemeenten. Dit betekent dat zij minder ruimte hebben om belastingen te verhogen of uit te breiden dan grotere gemeenten.

▶ **Structurele exploitatieruimte Nederlandse gemeenten, gemiddeld en naar groottecategorie** (2014-2023)

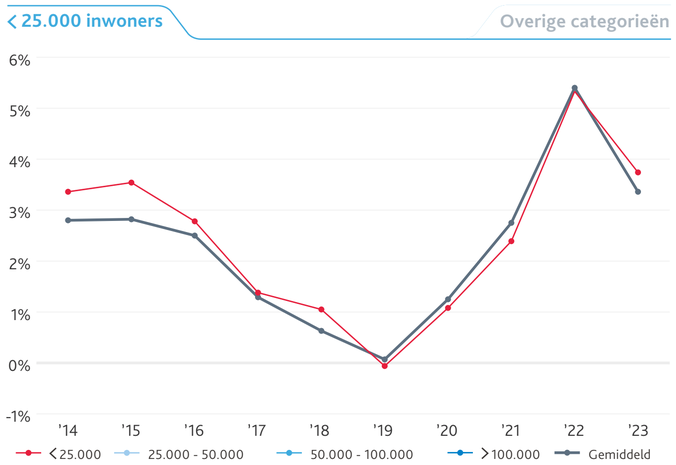

▶ **Belastingcapaciteit Nederlandse gemeenten, gemiddeld en naar groottecategorie** (2014-2023)

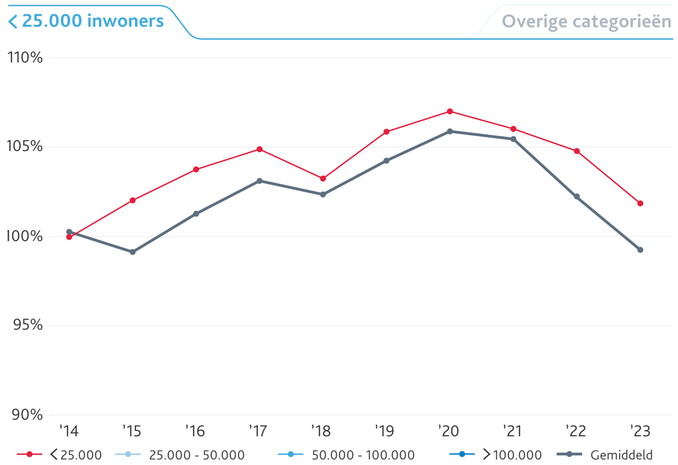

FINANCIËLE BENCHMARK NEDERLANDSE GEMEENTEN VAN BDO

MET < 25.000 INWONERS (101-113)

Ranking 1 - 25 | Ranking 26 - 50 | Ranking 51 - 75 | Ranking 76 - 100 | Ranking 101 - 113

					Ratioanalyse (2023)					Begrotingssaldi				Opbouw cijfer 2023					
Ranking 2023	Gestegen/gedaald/ gelijk gebleven	Gemeente	Inwonersaantallen	Provincie	Solvabiliteitsratio	Nettoschuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Grondexploitatie	Structurele exploitatieruimte	Belastingcapaciteit	Som van begrotingssaldi 2024 t/m 2028	Eigen vermogen 2023	Begrotingssaldi/ eigen vermogen	Rapportcijfer 2023	Solvabiliteitsratio	Nettoschuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Grondexploitatie	Structurele exploitatieruimte	Belastingcapaciteit	Begrotingssaldi/ eigen vermogen
101	▲	Beek	16.215	Limburg	41,5%	11,5%	0,0%	2,5%	95,1%	-15.608.300	30.638.000	-50,9%	3	27	30	15	10	3	-51
102	▼	Urk	21.958	Flevoland	28,0%	108,0%	70,0%	-4,2%	98,0%	-11.816.000	46.226.000	-25,6%	3	27	20	5	3	3	-26
103	▼	Rhenen	20.235	Utrecht	33,0%	53,0%	0,6%	5,0%	95,0%	-16.827.000	31.759.000	-53,0%	3	27	30	15	10	3	-53
104	▼	Duiven	24.872	Gelderland	40,1%	-6,6%	2,9%	1,6%	80,5%	-23.105.000	41.953.000	-55,1%	3	27	30	15	10	5	-55
105	▼	Simpelveld	10.255	Limburg	31,0%	25,0%	0,0%	1,0%	105,0%	-6.934.763	13.025.202	-53,2%	3	27	30	15	10	1	-53
106	▼	Oostzaan	9.694	Noord-Holland	21,4%	56,8%	0,0%	16,5%	122,3%	-6.969.952	12.088.898	-57,7%	3	27	30	15	10	1	-58
107	▼	Wormerland	16.552	Noord-Holland	36,3%	16,0%	0,0%	1,0%	104,0%	-14.222.792	23.023.648	-61,8%	2	27	30	15	10	3	-62
108	▼	Lopik	14.724	Utrecht	45,0%	12,0%	0,0%	4,7%	127,0%	-14.101.000	18.807.000	-75,0%	1	27	30	15	10	1	-75
109	▼	Enkhuizen	18.895	Noord-Holland	20,0%	38,0%	6,0%	2,0%	103,0%	-15.780.000	17.827.000	-88,5%	1	27	30	15	10	3	-89
110	▼	Eemnes	9.755	Utrecht	19,2%	84,5%	14,4%	9,0%	130,0%	-10.529.377	14.116.212	-74,6%	1	13	30	15	10	1	-75
111	▲	Landsmeer	11.661	Noord-Holland	17,0%	54,0%	3,0%	4,0%	134,0%	-4.892.000	6.305.000	-77,6%	1	13	30	15	10	1	-78
112	▼	Westervoort	15.151	Gelderland	16,0%	27,0%	0,2%	-0,5%	103,0%	-5.158.000	7.907.000	-65,2%	1	13	30	15	3	3	-65
113	▼	Hattem	12.624	Gelderland	14,0%	66,0%	2,0%	2,0%	113,0%	-10.024.000	8.764.474	-114,4%	1	13	30	15	10	1	-114

Totalen per groottecategorie

> 100.000	6.837.066	n.v.t.	36,6%	44,9%	6,8%	3,0%	96,3%	-38.943.603	681.023.508	-5,7%	6,7	27	29	14	9	3	-15
50.000-100.000	4.080.786	n.v.t.	36,4%	42,4%	7,3%	3,0%	95,5%	-19.695.762	122.421.731	-16,1%	6,5	29	30	14	9	4	-20
25.000-50.000	4.787.820	n.v.t.	40,9%	28,3%	4,8%	3,3%	99,5%	-6.367.833	61.303.110	-10,4%	7,1	30	30	15	9	3	-15
< 25.000	1.979.049	n.v.t.	40,3%	27,7%	5,6%	3,7%	101,8%	-4.726.850	32.700.190	-14,5%	6,6	29	29	14	9	3	-20
Totaal	17.684.721	n.v.t.	39,5%	32,3%	5,7%	3,4%	99,2%	-10.827.262	121.096.666	-14,8%	6,8	29	29	14	9	3	-18

ONLINE & INTERACTIEF

Bekijk en vergelijk de **scores van gemeenten**

Met de interactieve analysetool brengt u de Financiële benchmark Nederlandse gemeenten van BDO nóg meer tot leven. Bekijk en vergelijk uw eigen resultaten met die van andere gemeenten, ontdek sterke en zwakke regio's en nog veel meer.

VERNIEUWE METHODIEK
Vergelijk meerdere gemeenten tegelijkertijd

BEKIJK & VERGELIJK SPECIFIEKE GEMEENTEN

FILTER OP GROOTTECATEGORIE, RAPPORTCIJFER EN RANKING

VERGELIJK DE CIJFERS 2018-2023

ONTDEK DE STIJGERS EN DALERS

ONTDEK STERKE EN ZWAKKE REGIO'S

OOK MOBIEL

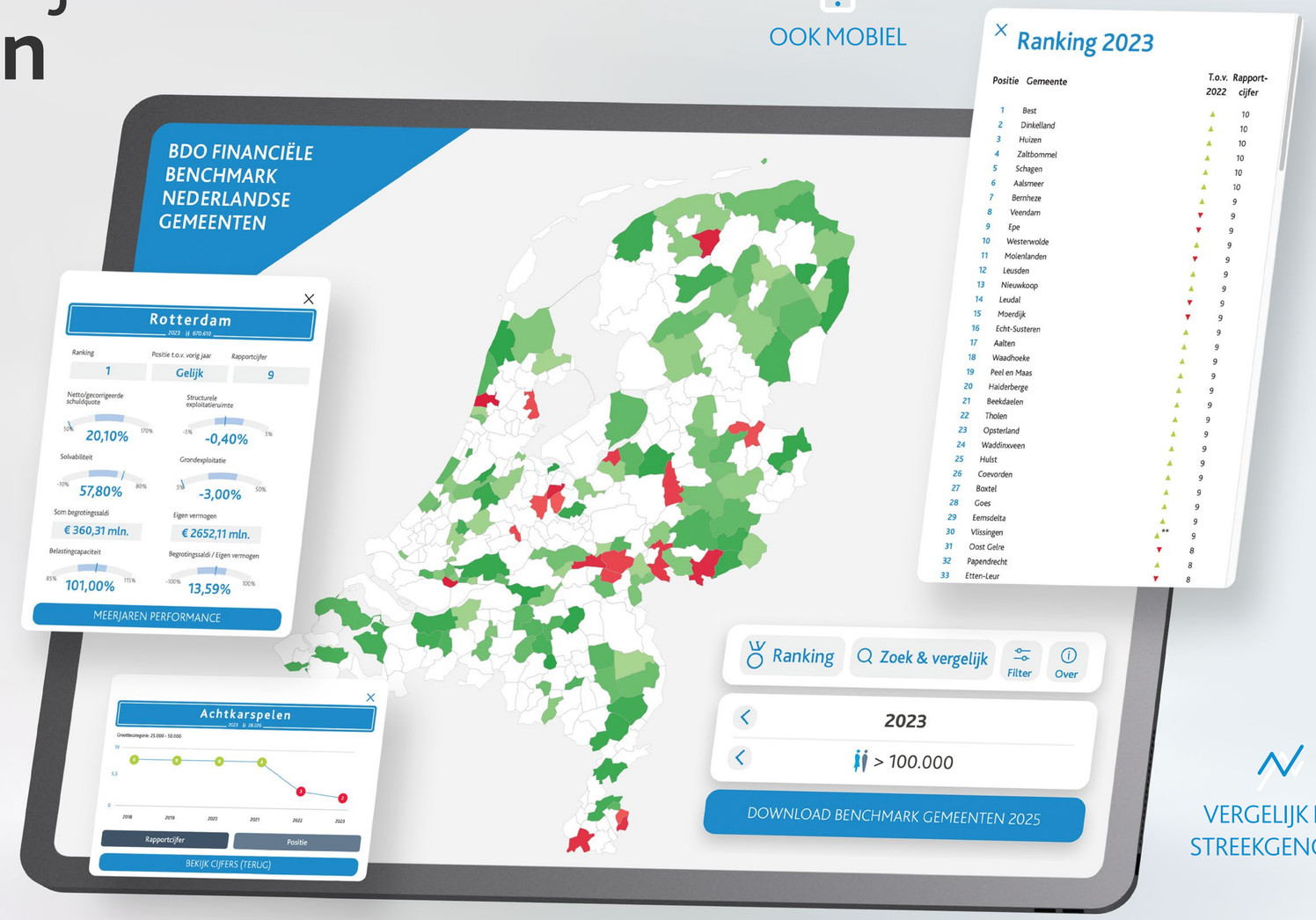

VERGELIJK MET STREEKGENOTEN

BEKIJK DE INTERACTIEVE ANALYSETOOL
www.bdo.nl/analysetoolgemeenten

AANLEIDING, AANPAK EN VERANTWOORDING VAN HET ONDERZOEK

Toelichting kengetallen

Solvabiliteit is een belangrijke graadmeter voor de financiële gezondheid van gemeenten en wordt berekend op basis van het eigen vermogen ten opzichte van de totale bezittingen van de gemeente. Hoe hoger de solvabiliteit, des te groter de buffer die gemeenten hebben om tegenvallers op te vangen. Een solvabiliteit lager dan 20% wordt beschouwd als meest risicovol.

De **nettoschuldquote** geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van de totale baten. Het geeft een indicatie van de mate waarin de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie drukken. Een laag percentage is veelal gunstig. Omdat bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal worden terugbetaald, wordt dit kengetal zowel berekend inclusief (gecorrigeerd) als exclusief de doorgeleende gelden. Een hogere schuldquote hoeft overigens niet per definitie een slecht teken te zijn. Een gemeente is immers een 'bestedingshuishouding'. Het hoofddoel is niet om zo veel mogelijk eigen vermogen dan wel middelen aan te houden en daar rendementen uit te halen, maar veel meer om de inkomsten optimaal in te zetten ten behoeve van betere voorzieningen voor de burgers en andere maatschappelijke baten.

Het kengetal **structurele exploitatieruimte** helpt mee om te beoordelen welke ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen. Het woord 'structureel' moeten we echter nuanceren, omdat incidentele overschotten positieve invloed kunnen hebben op de structurele exploitatieruimte.

De **grondexploitatieratio** geeft aan hoe groot de boekwaarde van de grondexploitaties is ten opzichte van de baten. Hoe minder grond een gemeente verkoopt, hoe hoger de grondpositie en hoe hoger de boekwaarde. Een grondexploitatie van 10% of hoger wordt beschouwd als kwetsbaar.

De **belastingcapaciteit** geeft aan hoe de mogelijkheid van een gemeente om belastingen te heffen zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. De belangrijkste belastingen die gemeenten heffen zijn de onroerendezaakbelasting op huizen en bedrijfspanden, en de riool- en afvalstoffenheffing. Als dit kengetal laag is, betekent het dat een gemeente meer inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven.

De vijf financiële kengetallen op basis van de jaarcijfers 2023 vormen de basis voor de analyses. Maar ze zijn een momentopname op basis van de laatst vastgestelde jaarcijfers en weerspiegelen daarmee – in een roerige tijd als de huidige – onvoldoende het toekomstperspectief. Daarom kijken we ook naar de financiële toekomst van gemeenten in de vorm van de saldi van de begro-

... het ... echter ... burgers. De ... al het geïnde belastinggeld, terwijl de andere gemeente geld overhoudt, omdat er bijvoorbeeld onvoldoende capaciteit is om de middelen daadwerkelijk te besteden. Elke gemeente heeft daarbij een eigen verhaal. Strategie, beleid en uitvoering van gemeenten beoordelen wij in deze ranking dan ook niet. We beoordelen slechts de financiële gezondheid op basis van de vastgestelde jaarrekening 2023 en de primitieve begrotingen 2024-2028. Wij passen geen correcties toe op de vastgestelde documenten en corrigeren niet voor het al dan niet doorgevoerd hebben van taakstellingen of ombuigingen.

Reflectie uit het veld

Cijfers vertellen zoals gezegd nooit het hele verhaal. Wij plaatsen de cijfers in dit rapport dan ook in de context van de ontwikkelingen

> 'We kijken ook naar de financiële toekomst van gemeenten in de vorm van de saldi van de begrotingen 2024 tot en met 2028'

die wij waarnemen in de sector. Daarnaast hebben wij vertegenwoordigers van gemeenten, het Rijk, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) uitgenodigd om hun visie te delen tijdens een rondetafeldiscussie. We vroegen hen hoe en waarom zij hun financiële beleid vormen en wat hun ervaringen en adviezen zijn die zij met andere gemeenten willen delen. De inzichten uit de **rondetafeldiscussie**, die in november plaatsvond, bieden een waardevolle aanvulling op de cijfers door een directe blik vanuit de sector zelf.

Zo is de ranking samengesteld

BDO heeft de financiële situatie van Nederlandse gemeenten in beeld gebracht, met elkaar vergeleken en een financiële ranking gemaakt op basis van de jaarcijfers over 2023 en de primitieve begrotingen 2024 en 2025-2028. In dit hoofdstuk leggen we uit hoe en met welke rekenmethode deze lijst tot stand is gekomen.

We hebben voor het samenstellen van de ranking gebruikgemaakt van de vaste financiële kengetallen uit de jaarstukken van gemeenten. Met ingang van de jaarrekening 2015 en de begroting 2016 is elke gemeente verplicht om in de jaarstukken en begroting te werken met dezelfde kengetallen: de nettoschuldquote, de nettoschuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen, de solvabiliteitsratio, de grondexploitatie, de structurele exploitatieruimte en de belastingcapaciteit.

Daarbij zijn de solvabiliteitsratio, de nettoschuldquote en het financieel meerjarenperspectief het meest bepalend voor de financiële gezondheid van gemeenten. Deze uniforme rapportage heeft als doel om de gemeentelijke financiële positie inzichtelijker te maken en de vergelijkbaarheid tussen gemeenten te vergroten.Daar komt bij dat ook provincies bij het financieel toezicht dat zij houden op gemeenten een meer uniforme signaleringsmethode hanteren: het in 2018 opgestelde Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader 2020 (GTK 2020). Dit wijst aan elk kengetal een signaleringswaarde toe: ‘minst risicovol’, ‘neutraal’ en ‘meest risicovol’.

Signaleringswaarden
In het Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader 2020 (GTK 2020) zijn de signaleringswaarden ‘minst risicovol’, ‘neutraal’ en ‘meest risicovol’ toegekend aan de vijf kengetallen: solvabiliteit, netto-/gecorrigeerde schuldquote, grondexploitatie, structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit. Deze signaleringswaarden vormen de grondslag voor de rapportcijfers. Dit betekent dat een gemeente die op alle vijf ratio’s ‘minst risicovol’ volgens de indeling van de provincie scoort, een score van 100 behaalt, en daarmee in eerste instantie een rapportcijfer 10 in onze analyse krijgt. Een gemeente die op alle vijf ratio’s ‘meest risicovol’ scoort, behaalt in onze analyse een score van 32, en daarmee een rapportcijfer 3. Scores zijn afgerond op hele getallen. Vervolgens kan het rapportcijfer beïnvloed worden door de begrotingssaldi 2024-2028, maar alleen indien dit negatief is. Immers: hoe reëel is het om een gemeente een score te geven zonder rekening te houden met hoge tekorten in de komende jaren? Stel, een gemeente heeft eind 2023 een vermogen van € 100 miljoen en per saldo is het begrote resultaat over de jaren 2024-2028 € 10 miljoen negatief. Dan krimpt het eigen vermogen met 10%. Dit leidt dan tot een correctie van de score van 10 punten. Als deze gemeente een 9 scoorde op basis van de vijf financiële ratio’s, scoort de gemeente per saldo een 8.

> ’De financiële positie inzichtelijker maken en de vergelijkbaarheid tussen gemeenten vergroten’

Puntenwaardering
Om op basis van de scores van gemeenten op al deze verschillende punten één totaalrating per gemeente te kunnen berekenen, heeft BDO deze signaleringswaarden van Nederlandse gemeenten beoordeeld, gewogen en daaraan punten toegekend. Daarbij hebben we één keer rekening gehouden met de nettoschuldquote: de nettoschuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen.

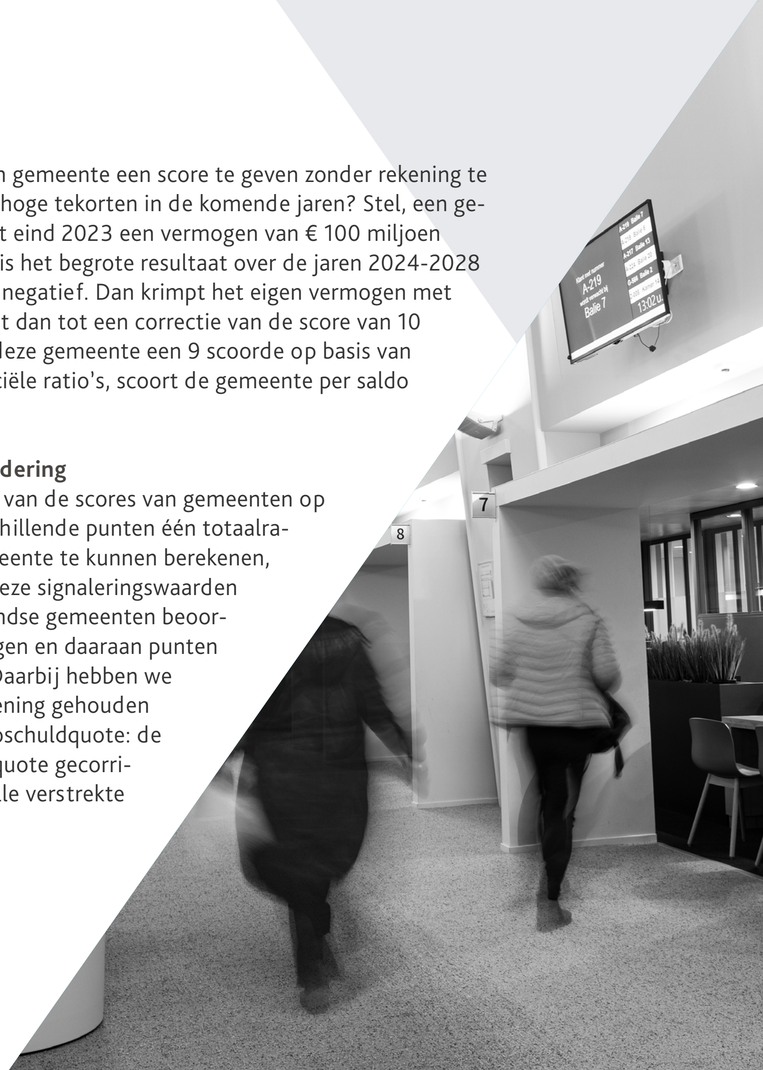

Meegewogen effecten eigen vermogen
In de scores voor de kengetallen speelt de solvabiliteit een belangrijke rol. Hierin is het eigen vermogen van de gemeente meegewogen. Bij de weging van de begrotingscijfers gaan wij uit van de resultaten vóór bestemming. Wij beschouwen dit als het beste uitgangspunt om gemeenten onderling te vergelijken. Wij gaan ervan uit dat gemeenten die over de periode 2024-2028 opgeteld een tekort ramen (vóór bestemming), een beroep zullen doen op het eigen vermogen. Daarmee corrigeren we in feite de omvang van het eigen vermogen die in de kengetallen over 2023 is verdisconteerd.

Het effect van het slinken van het eigen vermogen bevat meerdere aspecten.

- Beleidsmatig verankerde inzet van reserves voor de dekking van onder andere kapitaallasten en projecten die onderdeel zijn van het begrotingsresultaat vóór bestemming.
- Doorgeschoven projecten/opgaven die via reserves worden afgewikkeld.
- Incidentele lasten die onderdeel zijn van het begrotingsresultaat vóór bestemming.
- Het (structurele) begrotingstekort.

Bovenstaande aspecten hebben allemaal een (potentieel) neerwaarts effect op het eigen vermogen. Het effect van resultaatbestemming wegen wij bij gemeenten met een negatief cumulatief begrotingsresultaat mee in het rapportcijfer. Wij realiseren ons dat veel gemeenten sturen op de begrotingssaldi inclusief reservemutaties. Wij hebben hiervoor uitgelegd hoe wij dit in de rapportcijfers hebben meegenomen.

Ook met deze wegingsmethode kunnen gemeenten de maximale 100 punten scoren als ze op alle financiële kengetallen uitkomen in de categorie ‘minst risicovol’ en geen negatief saldo verwachten voor de komende vijf jaar. Ze krijgen dan een rapportcijfer 10. Gemeenten die bij alle financiële kengetallen scoren in de categorie ‘meest risicovol’ krijgen de laagst mogelijke score van 32 punten, ofwel een rapportcijfer 3,2, afgerond een 3. Dit kan nog verder omlaag als deze gemeenten ook nog een negatief saldo verwachten voor de komende vijf jaar.

Nuanceringen
De kengetallen die als basis dienen voor onze benchmark willen we wel enigszins nuanceren. Zo kan het voorkomen dat een gemeente gronden exploiteert via een andere entiteit, waardoor de gronden buiten de jaarrekening blijven en dus ook geen impact hebben op de Grex (grondexploitatie)-ratio. Ook is het zo dat gemeenten op basis van de verslaggevingsregels tot 2017 niet verplicht waren om zogenaamde activa met maatschappelijk nut te activeren. Daardoor kunnen we gemeenten niet in alle gevallen 100% met elkaar vergelijken.

‘Het effect van resultaatbestemming wegen wij bij gemeenten met een negatief cumulatief begrotingsresultaat mee in het rapportcijfer’

Daarnaast hoeven gemeenten volgens de verslaggevingsregels ‘voorzieningen’ niet altijd op te nemen in de jaarrekening. Zo staan voorzieningen voor personele verplichtingen bijvoorbeeld heel beperkt op de balans, en die voor onderhoud ook niet altijd. Voorzieningen buiten de jaarrekening hebben we daarom niet meegewogen. De begrote kengetallen wijken in de praktijk bovendien soms sterk af van de realisatie.

Primitieve begrotingen
Verder realiseren we ons dat we ook dit jaar onze berekeningen hebben gebaseerd op primitieve begrotingen van het lopende jaar 2024, vastgesteld in oktober 2023. Dit kan inmiddels achterhaalde informatie zijn. Tegelijkertijd werken ze nog wel door in onze cijfers. Deze primitieve begrotingen maken immers deel uit van het tekort over de jaren 2024-2028. We hebben gekeken of we dit kunnen wijzigen in de systematiek door voor 2024 de gewijzigde begrotingen als uitgangspunt te nemen, maar gemeenten rapporteren dit niet consistent. Niet alle gemeenten nemen een gewijzigde begroting 2024 op in hun begroting 2025. Dat maakt het vrijwel onmogelijk om gemeenten met elkaar te vergelijken. Daarom hebben we uiteindelijk besloten de systematiek niet aan te passen. In het geval dat we de gewijzigde begrotingen 2024 wél hadden meegenomen, waren de cijfers hoogstwaarschijnlijk lager uitgevallen. Gemeenten met een gewijzigde begroting 2024 in de meerjarenbegroting 2025-2028 hadden aanvankelijk € 442 miljoen negatief begroot en stelden dit bij naar € 1,1 miljard negatief. Tegelijkertijd zien we vaak ook dat tekorten ‘meevallen’, omdat het voor gemeenten vaak lastig is om plannen daadwerkelijk gerealiseerd te krijgen.

Beperkingen
Tot slot maken we gebruik van de begrotingssaldi en ook daar zitten beperkingen aan. We realiseren ons dat begrotingen per definitie een zekere mate van subjectiviteit en een onzeker karakter hebben, en vaak niet uitkomen. Tegelijkertijd steken gemeenten veel tijd en energie in de kwaliteit van de begroting, houden provincies hierop toezicht en is de begroting richtinggevend voor college en raad. Voor gemeenten is de begroting dan ook het belangrijkste sturingsinstrument.

‘Gemeenten steken veel tijd en energie in de kwaliteit van de begroting, dat is voor hen het belangrijkste sturingsinstrument’

We moeten de Financiële benchmark Nederlandse gemeenten bekijken met deze nuanceringen in het achterhoofd. Desalniettemin biedt deze ranking een goed beeld van hoe de verschillende gemeenten er financieel voorstaan, ook in vergelijking tot elkaar. En de ontwikkeling van de rapportcijfers ten opzichte van voorgaande jaren geeft een goed beeld van wat er financieel gaande is bij gemeenten individueel en in de sector als geheel.

Kengetallen en waarderingscijfers zoals in het GTK 2020

Waarderingscijfer	Minst risicovol(%)	Neutraal (%)	Meest risicovol (%)
Nettoschuldquote	<90	90-130	>130
Nettoschuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	<90	90-130	>130
Solvabiliteitsratio	>50	20-50	<20
Grondexploitatie	<20	20-35	>35
Structurele exploitatieruimte (begroting)	>0	0	<0
Belastingcapaciteit	<95	95-105	>105

De BDO-rekenmethode: signaleringswaarden en puntenverdeling

Waarderingscijfer	Minst risicovol	Neutraal	Meest risicovol
Solvabiliteitsratio	40	27	13
Nettoschuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	30	20	10
Grondexploitatie	15	10	5
Structurele exploitatieruimte (begroting)	10	6	3
Belastingcapaciteit	5	3	1
	100	66	32

BRANCHEGROEP OVERHEID

De adviseurs van BDO willen een bijdrage leveren aan een goed functionerende overheid en zien gemeenten als de regionale regisseur van de toekomst. Met de overheveling van taken uit het sociaal domein van het Rijk naar gemeenten, de energietransitie, de woningmarkt, en uiteraard de financiële uitdagingen die dit alles met zich meebrengt, zijn een doelmatige en doeltreffende bedrijfsvoering bij gemeenten belangrijker dan ooit. Daar kunnen we u bij helpen.

Meer informatie
Voor meer informatie naar aanleiding van dit onderzoeksrapport of over de Branchegroep Overheid van BDO, kunt u contact opnemen met:

Telefoon: 088 - 236 48 06
E-mail: overheid@bdo.nl
Internet: bdo.nl/overheid

BRANCHEGROEP OVERHEID

DE ONDERZOEKERS/CONTACTPERSONEN

C.M. (Marc) Steehouwer RA MSc
Partner BDO Audit & Assurance
voorzitter branchegroep Overheid
T 06 – 46 10 55 43
E marc.steehouwer@bdo.nl

E.R. (Esther) Kuik-van Wijk RA MSc
Partner BDO Audit & Assurance
T 06 – 13 55 81 69
E ester.kuik@bdo.nl

Drs. M. (Marco) Pot
Partner BDO Advisory
T 06 – 11 00 31 51
E marco.pot@bdo.nl

B. (Beryl) Dekker MSc
Manager BDO Audit & Assurance
T 06 – 23 07 55 37
E beryl.dekker@bdo.nl

MT BRANCHEGROEP OVERHEID

C.M. (Marc) Steehouwer RA MSc
Partner BDO Audit & Assurance
voorzitter branchegroep Overheid
T 06 – 46 10 55 43
E marc.steehouwer@bdo.nl

Mr. E.H.C. (Erik) Bakx
Partner BDO Tax & Legal
T 06 – 30 40 46 60
E erik.bakx@bdo.nl

Drs. M. (Marco) Pot
Partner BDO Advisory
T 06 – 11 00 31 51
E marco.pot@bdo.nl

Drs. D.O. (Dennis) Meeuwissen RA
Partner BDO Audit & Assurance
T 06 - 52 61 50 67
E dennis.meeuwissen@bdo.nl

COLOFON

Tekst Irene Schoemakers

Concept & realisatie Monte Media

Vormgeving Ivo van IJzendoorn

Infographic Ivo van IJzendoorn, Dimitry de Bruin

Fotografie ANP Photo, Friso Keuris

Een ǝɹǝpuǝ kijk op waarde

01/2025 – PS2501

BDO is een op naam van Stichting BDO te Amsterdam geregistreerd merk.

In deze publicatie wordt **BDO** gebruikt ter aanduiding van de organisatie die onder de merknaam 'BDO' actief is op het gebied van de professionele dienstverlening (accountancy, belastingadvies en advisory).

BDO Accountants & Adviseurs is een op naam van BDO Holding B.V. te Eindhoven geregistreerde handelsnaam en wordt gebruikt ter aanduiding van een aantal met elkaar in een groep verbonden rechtspersonen, die ieder afzonderlijk onder de merknaam 'BDO' actief zijn op een bepaald terrein van de professionele dienstverlening (accountancy, belastingadvies en advisory).

BDO Holding B.V. is lid van BDO International Ltd, een rechtspersoon naar Engels recht met beperkte aansprakelijkheid, en maakt deel uit van het wereldwijde netwerk van juridisch zelfstandige organisaties die onder de naam 'BDO' optreden.

BDO is de merknaam die wordt gebruikt ter aanduiding van het BDO-netwerk en van elk van de BDO Member Firms.